List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega, kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežela, združite se!"

ŠTEV. (NO.) 531 — SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE. — CHICAGO, ILL., DNE 13. NOVEMBRA, (NOVEMBER 13.) 1917. — LETO (VOL.) XII.

PAZITE

na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je (532) številka ..... tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

Novemberski sponim.

Zopet se je ponovil dan krvavega spomina za chicaško, za ameriško, za vse zavedno delavstvo. Trideset let je minilo 11. novembra, odkar je izdihnila petorice takozvanih anarhistov na morišču — na podlagi strašne justične travestije, ki je vžgala vladajočemu razredu znak nepozabne sramote na čelo. Avgust Spiess, Albert Parsons, Louis Lingg, George Engel in Adolph Fischer so bili tega dne obešeni za zločin, katerega niso nikoli izvršili. Umrli so, da je bilo zadoščeno brutalni maščevalnosti drhali, kateri je besno sovraštvo do delavstva ubilo vse boljše občutke v srcu.

Trideset let je minilo. V našem času, ko se pode dogodki s hitrostjo viharja in morejo možgani komaj sprejemati vse vtiske, je to dolga doba. Ali enajsti november vendar ne more biti pozabljen. Prečrno je bilo tisto dejanje in preveč podel je bil atentat na vse stremljenje zavednega delavstvo. Pozabljeno pa tudi zaradi tega ne more biti, ker se vsej tej dobi ni poleglo sovraštvo in ker ni krvoločnost velikih delavskih sovražnikov danes nič manjša kakor takrat.

Kadar se spomni organiziran delavec na dan 11. novembra 1887., mu morajo nehote po spominu kalejdoskopično preletiti krvavi dogodki iz McKees Rocksa, Virdena, Westmorelanda, Michigana, Colorade i. t. d., krvavi dogodki, pričajoči, da je kapitalizem tudi danes pripravljen zatreti svobodno stremljenje delavstva z najbrutalnejšo silo in da mu ni proletarčevo življenje vredno več od zajčevega, če je njegovi dobičkarski pohotnosti na poti.

Če se spominjajo zavedni delavci s čuvstvi ogorčenosti in z najostrejšo obsodbo onega justičnega umora, nima to nič opraviti z anarhizmom. Niti naukov onih žrtev ne more današnji prosvetljeni proletariat brzepogojno sprejeti. Žrtve 11. novembra so bile nedolžne. Njihovi nameni so bili najplemenitejši. Njihovi cilji so bili dobri. O njihovi bojni metodi in o posameznih njihovih nazorih se to ne more reči. Ako hoče delavstvo doseči trajno zmago, mora hoditi po drugih potih in se drugače zanašati na svojo moč, nego so ga takrat učili.

Kljub temu so tedanje žrtve čiste v našem spominu in po vsej pravici jih imenuje delavstvo mučenike. Zločina, ki jim je bil očitan, niso storili. Zagrešili niso sploh ničesar, s čimer bi se mogla opravičiti smrtna kazen ali pa kazen sploh. Mi pa, prebirajoči zgodovino tedanjih dni, razumemo, da niso bili oni dnevi še naši dnevi, da ima tudi spoznanje svoj zakon razvoja, in da so bile kapitalistične procokacije tako silne in grde, tako namenjene razburjenju duhov, da ne bi bilo čudno, če bi bili provocirani ljudje res izgubili hladno razsodnost in poplačali napad z enakim orožjem.

Česar niso tedanje žrtve dovolj jasno spoznale, je bilo dejstvo, da ne more biti socialna revolucija posledica momentanega, slučajnega upora, ampak da je bistro razumevanje in do popolnosti izvedena organizacija delavstva neizogiben pogoj uspeha. Takozvani anarhisti iz leta 1887., ki večinoma niti niso bili anarhisti, vsaj oni, katere je propadla justica obsodila, ne, so mislili, da je mogoče zdramiti delavce z mogočno besedo, s tem, da se jim v vsej ostrosti pokažejo krivice, katere trpi, in da je tako zdramljeno delavstvo takoj sposobno z močnim udarcem si priboriti svobodo. Premalo so pogledali v organizacijo kapitalistične družbe, v njeno silo in v prepletenost njenih interesov. Preveč pa so se zanašali na revolucionarnost mase, ki je po njihovem mnenju vedno pripravljena za akcijo, če jo le gromovita beseda pokliče na plan.

To je bila tragična zmota v njihovih nazorih, in ob njihovi po krivem pretrpljeni smrti se je pokazala napaka. Če bi se bili njihovi računi vjemali, bi bil moral ravno justični umor učinkovati kakor tista iskra, ki prileti v smodnišnico. Toda po končani žaloigri ni bilo instinktivnega upora, ni bilo spontane revolucije, ni bilo niti gromovitega klica po maščevanju. Pač pa je bila onemoglost, potlačenost in groza. Reakcija je triumfirala.

Zmote so nauki; in delavstvo se čimdalje točneje uči, da se kapitalistična zgradba ne poruši z enim udarcem, ne v enem dnevu, ampak da je treba sistematičnega, vztrajnega in vedno smotrenega dela. Vladajočim silam je treba vzeti postojanko za postojanko, zasledovati jih je treba na vseh bojiščih; pred vsem pa je treba, da si ustvari delavstvo moč, o kateri je lahko prepričano, da bo nepremagljiva: Organizacijo, ki se lahko spoprime s kapitalizmom na industrijskem in na političnem polju, povsod, kjer vlada nasprotnik.

Smrt chicaških mučenikov je pospešila tudi to spoznanje. Pokazala je ameriškemu proletariatu zmoto in in ga posredno povedla na pot v socializem. In na tej poti koraka od uspeha do uspeha ter pride tudi do končnega cilja, do ustanovitve socialistične družbe.

V tej družbi pa bo tudi žrtvam 11. novembra, junakom svojega prepričanja in gorečim prijateljem svobode ohranjen časten spomin.

Delavsko časopisje.

Neodvisen boj delavstva — to je nauk socializma in vprašanje vseh vprašanj je to:

Ali je brez socializma sploh mogoča rešitev delavstva?

Zaveden delavec, ki pozna svoj položaj v človeški družbi, bo na to odgovoril jasno in razločno: Ne! Socializem je pogoj delavske rešitve; dokler je človeška družba kapitalistična, se lahko izpreminjajo oblike delavčevega življenja. Ampak ne more se končati njegovo trpljenje. Ljudje imajo na zemlji dva svetova. V enem so tisti, ki so med seboj razdelili bogastvo, da jim nosi obresti, ne da bi jim bilo treba truda in skrbi; v drugem so oni, ki nimajo nič drugega kakor svojo delavno moč in jo morajo žrtvovati, da ustvarjajo drugim nova bogastva, samim sebi pa komaj za silo obranijo borno življenje. Na eni strani se kupiči bogastvo tako, da ne more posameznik užiti svojega deleža, naj si tudi izmišljuje najbolj rafinirane užitke, na drugi strani je pomanjkanje in stradanje. Kdor ne dela, se lahko naslaja ob vsem, karkoli daje svet; kdor dela, pogostoma nima dosti kruha.

Če bi se to godilo po volji kakšnega skrivnostnega, večno nerazumljivega zakona, daj res ne bi kazalo nič drugega, kakor vdati se v božjo voljo in žalosti čakati, kaj bo. Toda razlog tega nezaslišanega in neznosnega razmerja nam je znan. Nobene skrivnosti ni več v njem, temveč natančno vemo, da so kapitalisti gospodarji dela in vseh sadov zaraditega, ker imajo v svojih rokah delovna sredstva. Dobro vemo, da je delavec v najkrutejši odvisnosti zato, ker ne more sam razpolagati s svojo delovno močjo, marveč jo mora prodajati onim, ki so si prilastili stroje, tovarne, železnice, ladje, rudnike, gozde in polja. In ker nam je znano to, tudi vemo, da bo delavec svoboden šele takrat ,kadar bo konec kapitalističnih monopolov; takrat, kadar bo ljudstvo gospodar delovnih sredstev in vsled tega gospodar svojega dela in njegovih sadov.

Ker imajo kapitalisti gospodarsko vlado, imajo tudi politično. Zakaj politične razmere niso nič drugega, kakor zunanji izraz gospodarskih razmer. Dokler je delavec suženj v tovarni, v premogokopu, na lokomotivi, je tudi suženj v državi, v deželi, občini. Politična osvoboditev je odvisna od gospodarske.

Če nam je pa vse znano, tedaj ne smemo kakor fatalisti čakati, da se enkrat morda po bogve kakšnih čudežnih potih zruši kapitalistični sistem in zasije nad njegovimi razvalinami solnce socializma. Spomniti se moramo, da je vsak uspeh v človeškem življenju odvisen od moči. Potrpežljivost in golo upanje še ni rodilo nobene zmage; odločevala je vedno moč.

Kapitalizem ne vlada "po milosti božji", temveč po milosti svoje sile. In vladal bo, dokler se ne izkaže, da je proletarijat močnejši. Nikjer ni zapisano, kdaj da vrže delavstvo kapitalističnega malika ob tla; ampak brez koledarjev in preročanstev je gotovo, da je konec zlatega teleta tisti hip, ko je delavska moč večja od kapitalistične.

Z bojem si mora delavstvo ustvarjati in zbirati tisto moč, ki je potrebna, da zmaga. In v teh bojih je delavsko časopisje njegovo najodličnejše orožje.

Kapitalisti razumejo, kakšen pomen in kakšno moč ima časopisje in od njih bi se lahko učili.

Velikanska je moč časopisja in kdorkoli se bojuje, jo je spoznal. Časopisje je izzvalo vojne in sklepalo mir; postavljalo in urilo je vlade; pripravljalo je pot kapitalističnemu izkoriščanju in zapiralo je trge. Brez časopisja ne bi mogel kapitalizem živeti in vladati, kakor ne brez železnic in parobrodov, kakor ne brez brzojava in pošte, kakor ne brez borz in bank. Časopisje je njegov ščit in meč, njegov glasnik in prerok. S časopisjem vlada krepkeje kakor vladar z žezlom in škrlatom.

Odkar se je delavstvo začelo dramiti, spoznavati svoje naloge in zbirati svoje moči, ima pa kapitalistično časopisje še poseben namen: Zapeljavati ima ljudstvo, da bi se odvrnilo od svojih potreb in interesov, pa se vpreglo v službo kapitalističnih ciljev. Nobena zvijača ni preslaba, da je ne bi kapitalistično časopisje porabilo v ta namen. Tu pisari dolgovezne, mile članke o veri in o nebesih, o cerkvi in o papežu, da bi ljudstvo pozabilo na zemeljsko življenje in njegove naloge ter izgubilo izpred oči potrebo svojega, delavskega protikapitalističnega boja. Tam poje navdušene himne narodnosti in slavospeve jeziku in razglaša narodni boj, da se ne bi delavstvu zasvetilo, kako spretno potegne Nemec Nemcu, Slovenec Slovencu, Italijan Italijanu kožo čez glavo, če more. Kjer se je začelo delavstvo zavedati, zmeša med sto laži eno resnično vest o socializmu, da bi tem lože preslepilo delavce, češ, da je vsem slojem pravično. Danes se laska ljudstvu, jutri ga preslepi. Resnično služi le tistim, ki mu dajejo kruha: protidelavskemu kapitalizmu.

Vpričo vsega tega ne more ostati slepo slovensko delavstvo.

Razvoj našega časopisja do tiste stopnje, da bo kos kapitalističnemu, je pogoj delavskih uspehov in končne delavske zmage. V svojem časopisju si mora delavstvo ustvariti tako orožje, ki se lahko uspešno vihti. Naše časopisje se mora tako izpopolniti, da bo lahko služilo vsem svojim namenom. In teh je mnogo na vse strani.

Prva naša naloga v tem oziru je tedaj, da povzdignemo in razširimo glavni slovenski delavski list, glasilo jugoslovanske socialistične zveze za Ameriko "Proletarca". Če je delavec nanj naročen, je storil nekaj. Ali storiti mora več: Pridobivati mu mora nove naročnike.

Nezdržema moramo naprej, da dohitimo nasprotnike na vsakem polju in da jih prekosimo.

V ta namen je treba, da izvrše tudi delavci svojo dolžnost. Politično časopisje je potrebno za politični boj.

Sodrugi! Kako se hočete poučiti, kaj se godi v ameriškem kongresu, v legislativah, v občinah, kako hočete izvedeti, kaj se godi doma, po svetu in v stari domovini za delavce važnega, če ne čitadjo, če nimate močnega časopisja?

Kako hočete razumeti velike dogodke, ki zasegajo v naše življenje, če ne berete svojega političnega časopisja?

Odkod hočete zajemati svoje znanje, kako se hočete izobraževati, kako razširjati svoje obzorje? —

In kdo naj zastopa Vaše potrebe, Vaše interese, Vaše stališče proti nasprotnikom, kdo Vas naj brani in zagovarja, kadar Vas hudobno napadajo, če nimate močnega časopisja?

In kdo naj vpliva v Vašem smislu na javno življenje, na politiko, na mišljenje indiferentnih delavcev in nasprotnikov, če ni naše politično časopisje krepko in ostro?

Od izvrševanja vseh teh nalog je odvisna sedanjost in bodočnost delavstva. Vse te naloge izvršuje "Proletarec", in izvrševal jih bo tem bolje, čim močnejši bo. Od delavstva pa je odvisno, da bo močan. Kdor izmed delavstva pomaga, da dobi "Proletarec" več naročnikov, da se utrdi njegova podlaga, da se sčasoma poveča, da prihaja v vedno širše kroge, v več rok in pred več oči, pomaga sebi in svojemu razredu. "Proletarec" sam zase ni nič; "Proletarec" za delavstvo je knjiga in meč.

Političen svet — politična stranka.

V socialistični stranki so o raznih posameznostih gotovo mogoča različna mnenja, ki lahko obstajajo drugo poleg drugega, tako kakor je vera privatna stvar posameznika in kakor se estetični ali etični nazori lahko križajo. Socialistična stranka ne sledi dogmatizmu rimske cerkve, ki se ne zadovoljuje z vero v Boga in v Kristusovo odrešeniško smrt, ampak zahteva od svojih članov, da sprejmejo absolutno vse za neomajno resnico, kar uči in diktira Rim, pa naj se to tiče neomadeževanega spočetja, papeževe nezmotljivosti ali pa protidarvinistične geneze.

Čisto naravno je, da mora biti socializem toleranten, ker ne bi sicer nikdar mogel ustvariti tistega mogočnega instrumenta, ki ga potrebuje za uresničenje svojih idej, namreč socialistične stranke. Socializem ni nikdar učil enakosti vseh ljudi in vseh glav; le najhudobnejši ali pa najzabitejši nasprotniki, nesposobni, da bi razumeli razliko med enakostjo in enakopravnostjo, mu podtikajo to.

Nazor, da bi morali vsi socialisti o vseh rečeh do pičice enako misliti in na vsako vprašanje od prvega do zadnjega enako odgovarjati kakor učenci v starokopitnih šolah, kjer se morajo učiti vse naloge dobesedno, da govore pri izpitu kakor papige, je otroški, že zaraditega, ker je taka zahteva nemogoča. Tudi je povsem nepotrebna; če veruje človek v posmrtno življenje ali pa ne, je za razvoj socializma popolnoma irelevantno; če se mu zdi mesna, ali pa vegetarijanska hrana bolj primerna, če mu bolj ugaja Zolova ali Tolstojeva literatura, če se rajši oblači najbolj priprosto ali pa najbolj po modi, je za socializem, njega napredek in zmago vseeno.

Ali tudi v rečeh, ki zadevajo naravnost v socializem, je neizogibno, da obstajajo in se pripuščajo nasprotna mnenja, ker se to ne bi moglo preprečiti nikakor drugače kakor z absolutizmom. S tem bi bil pa socializem sam pokopan. O taktičnih vprašanjih so imeli ljudje vedno razna mnenja; praksa prinaša na dnevni red nove probleme; izkušnje tudi včasi korigirajo prejšnje nazore.

Ljudje, ki so takoj nervozni, če slišijo kakšno mnenje, ki se ne vjema z njihovim, pa histerično kriče, da naj se tak "grešnik" izključi in ožigosa kot "izdajalec", so še zelo zelo oddaljeni od socialističnega mišljenja. In če bi mogle njihove zahteve po brezpogojnem uniformiranju misli dobivati praktično veljavo, ne bi mogla biti socialistična stranka nikdar nič več kakor majhna, za proletariat in njegove cilje absolutno brezpomembna sekta, ki bi imela z vzajemnim izključavanjem toliko opravka, da sploh ne bi prišla do nobenega drugega dela.

Iz tega se seveda ne sme izvajati zaključek, da je vsakdo socialist, kdor pravi sam o sebi, da je socialist. Kristjan lahko smatra Jezusa za edinorojenega sina božjega, kakor rimski katoličani, ali pa odklanja njegovo božanstvo, kakor liberalni protestanti; ampak Papuvanec, ki si izrezlja svojega "Kovarja," da mu služi za vse duševne potrebe, ali pa ateist, ki taji boga, ni kristjan.

Socialistična stranka je skupina ljudi; kakor vsaka skupina, mora torej imeti nekaj skupnega, nekaj, kar mora biti skupno vsem članom, kar jih veže in napravlja iz posameznikov skupino, stranko. To so njena temeljna načela, njen program, njen cilj. Posebno velja to seveda za temeljna načela in za cilj, kajti tudi program se od časa do časa lahko izpreminja po pridobljenih izkušnjah in po izpremenjenem položaju, zlasti minimalni program, ki je merodajen za zahteve v sedanji družbi.

Če se n. pr. v kakšni deželi doseže zakoniti osemurni delavnik, tedaj ne bo socialistični program več vlačil zahteve po osemurnem delavniku kot nepotreben balast s seboj, ampak če pokaže razvoj tehničkih sredstev, da se delovni čas brez škode za resnične produkcijske potrebe lahko še bolj skrajša, bo stranka zahtevala šesturni delavnik. In kjer se doseže obširno podržavljenje industrijskih in prometnih naprav, bo določil program za njih obratovanje vse podrobnejše zahteve, kakor sedaj, ko je zahteva po podržavljenju še neuresničena.

Med tiste točke, ki jih mora vsak član stranke priznati in ki morajo veljati za vse, spada ta, da je socialistična stranka politična stranka. Naloga te politične stranke je, da vodi razredni boj in privede proletariat do zmage nad kapitalizmom.

Človek lahko stoji na podlagi razrednega boja in se lahko ogreva za poraz kapitalizma, pa vendar lahko odklanja politično stranko proletariata. Zgled nam dajejo anarhisti, četudi ne vsi, kajti med njimi je dosti takih, ki taje razredni boj. Nekateri ga priznavajo. Toda politično stranko in politično delo odklanjajo vsi*); politika je enim nezmiselna igrača, drugim pa močvirje, iz katerega ne more priti nič druzega kakor korupcija.

Zadnjo teorijo uče tudi elementi, ki stoje na sredi med socializmom in anarhizmom, n. pr. tisti, ki se v Ameriki zbirajo v S. L. P. Parlament jim je torišče sleparstva, in vseeno se jim zdi, kdo sedi v njem in kdo ima večino. Težko je razumeti logiko, ki to uči, pa vendar imenuje kandidate pri volitvah. Ali tukaj ne gre za kritiko take logike, temveč ,za to, da je vprašanje politične organizacije in političnega dela principielno vprašanje; za člana socialistične stranke, ki je organizirana kot politična stranka, je pogoj, da priznava njen politični značaj in politično akcijo, ter da se udeležuje političnega dela.

*) Anarhija med anarhisti je pač tako neomejena, da se je n. pr. v Italiji ustanovila skupina "parlamentarnih anarhistov". Oni so dosegli, vrhunec konfuznosti in notranjega protislovja.

Težko je dandanes natančno preračunati stroške kake vojne, ker se mora poleg direktnih izdatkov računati tudi z izgubami vojnega materijala, uničenjem raznih stavb in kultur, prekinjenjem trgovine in ne v zadnji vrsti tudi s človeškimi žrtvami, ako se hoče natančno proučiti gospodarske posledice. Svojčas so finančnotehnični komisiji v Parizu predložile balkanske države proračune svojih direktnih izdatkov, ki so jih imele v prvi balkanski vojni od . oktobra 1912, do 31. marca 1913. Imela je v tem času stroškov Srbija 226.3 milijonov, Grška 349, Bulgarija 767 in Turška 900 milijonov frankov. To je okoli dve in pol milijardi frankov, h katerim pa se mora prišteti še eno miljardo za razne druge izgube.

Slovensko republičansko združenje.

SEDEŽ V CHICAGI, ILL.

IZVRŠEVALNI ODBOR:

Frank Bostič, Filip Godina, Martin V. Konda, Etbin Kristan, Frank Kerže, Anton J. Terbovec, Jože Zavertnik.

NADZORNI ODBOR.

Matt. Petrovich, Ludvik Benedik, Frank Veranič.

CENTRALNI ODBOR.

John Ermenc, Ivan A. Kaker, Ivan Kušar, Anton Motz, Frank Mravlja, Jacob Muha, Matt Pogorele, John Rezel, Joseph Steblaj, Frank Šavs, Fr. Udovich, Andrew Vidrich, Stefan Zabric, Leo Zakrajšek, Anton Zlogar.

(Opomba. Zastopniki organizacij in listov, ki se doslej še niso priglasili, postanejo člani centralnega odbora, čim se pravilno prijavijo in izjavijo, da se strinjajo s temeljnimi načeli S. R. Z. — Naslov za pisma in denarne pošiljatve je sledeči: Anton J. Terbovec, P. O. B. No. 1 ,Cicero, Ill.)

Slovenskemu Repub. Združenju so se doslej pridružile sledeče organizacije:

Slovenska Narodna Podporna Jednota; zastopnika: Anton J. Terbovec in Matt Petrovič.
Jugoslovanska Katoliška Jednota; zastopnika: Matt Pogorelc in Anton Motz.
Slovenska Svobodomiselna Podporna Zveza; zastopnika: Frank Bostich in Anton Zlogar.
Slovensko Podporno Društvo sv. Barbare in Slovanska Delavska Podporna Zveza; zastopnika: Andrew Vidrich in Ivan A. Kaker.
Jugoslovanska Podporna Zveza "Sloga"; zastopnika: John Ermenc in John Rezel.
Slovenski Delavski Sokol "Chicago"; zastopnik: Ivan Kušar.
Slovenska sekcija Modern Woodman v Chicagi; zastopnik: Joseph Steblaj.
Slovenska sekcija Jugoslovanske Socialistične Zveze; zastopnika: Frank Šavs in Filip Godina.
Društvo Slovenija Č. S P. B. J.; zastopnik: Frank Udovič.
Slovensko samostojno mladeniško podporno društvo Danica, v Chicagi; zastopnik: Frank Mravlja.
Zveza "Slovenski Izobraževalni Dom", Franklin, Pa.; zastopnik: Štefan Zabric.
Slovenski Tamburaški in Pevski Zbor "Lira" v Chicagi; zastopnik: Jacob Muha.
Slovenski Socialistični Klub (samostojen) in Slov. Čitalnica v Milwaukee, Wis.; zastopnik: Leo Zakrajšek.

Glasila S. R. Z. so sledeči listi:

Prosveta; zastopnik: Jože Zavertnik.
Glas Naroda; zastopnik: Ludvik Benedik.
Glas Svobode; zastopnik: Martin V. Konda.
Proletarec; zastopnik: Etbin Kristan.
Slovenjia; zastopnik: Frank Veranič.
Čas; zastopnik: Frank Kerže.

VABILO NA SHOD

Z ozirom na željo večine
COLLINWOODSKIH DRUŠTEV
in z ozirom na poziv izvrševalnega odbora
SLOVENSKEGA REPUBIČANSKEGA ZDRUŽENJA
da se ustanovi v naši veliki slovenski naselbini lokalni odbor in organizacija tega Združenja je društvo "U Boj" št. 53 S. N. P. J. vzelo stvar v pretres in sklenilo, da se izvoli pripravni odbor, ki naj skliče

JAVEN SHOD

na katerega se naj povabijo vsa društva in posamezniki, da se na tem shodu pojasni namen lokalne organizacije, postavi stalni odbor in opravijo drugi posli, ki pridejo na dnevni red.

JAVNI SHOD

se vrši dne 25. novembra v Kunčičevi dvorani.

Glavni govornik bo rojak **Matt Petrovčič**, član nadzornega odbora S. R. Z. Začetek shoda bo razviden iz letakov.

Vsak rojak in rojakinja, ki se zaveda, da je v prvi vrsti slovenske narodnosti, kateremu bije srce za dobrobit svojega stoletja tlačenega naroda, kateri sedaj mora prelivati kri proti svoji volji za svoje tirane, vsak, komur je pri srcu svoboda naroda, naj gotovo pride na ta shod in pokaže, da je pripravljen tudi delovati za osvoboditev svojih, da se poteguje za pravico in pravičnost in da je pri volji ne le pomagati svojemu narodu do osvoboditve temveč vsem slovanskim narodom, ki sedaj ječe pod tujčevo peto.

Rojaki in rojakinje vsi na plan. Odzovimo se povabilu požrtvovalnega izvrševalnega odbora Slovenskega Republičanskega Združenja in ustanovimo prvi lokalni pododbor Slovenskega Republičanskega Združenja.

Pokažimo pred svetom, da smo mi Collinwoodčani navdušeni za svobodo, da smo napredni med naprednimi in dajmo vzgled rojakom in društvom po drugih naselbinah, da se bodo tudi oni organizirali v lokalne organizacije, da bodemo centralno in lokalno organizirani polnoštevilno reprezentirali slovenski narod v Ameriki in širili med Jugoslovanstvom našo prevzvišeno idejo za ujedinjenje vseh slovanskih narodov na Balkanu v eni močni federativni republiki.

Mi ameriški Slovenci, ki smo kot del skupnega slovenskega naroda upravičeni in opravičeni zastopati slovenski narod, moramo energično nastopiti in poriniti naše zahteve v ospredje. Mi moramo govoriti za naš narod in ugladiti pot, ki nas bo vse privedla do ujedinjenja na edino pravi podlagi.

Zato rojaki bo ta shod v nedeljo **25. novembra** nekaka demonstracija, ki naj jasno svetu pokaže, ako je res želja našega naroda, da ostane, ali pa pride pod kako monarhijo, ali če je naša splošna želja, da se narod osvobodi in reši svojih tlačiteljev in se sam vlada.

Pridite toraj vsi, brez izgovora!

Karl Kotnik.

Nakladno k temu uredništvo priporoča vsem lokalnim podpornim, političnim in kulturnim društvom po deželi, da povzamejo inicijativo in se tudi po njihovih naselbinah konstituira sličen lokalni odbor. Slovensko Republičansko Združenje mora ostati mrtva stvar tako dolgo, dokler bo narod po deželi spal in se ne bo zanimal za akcijo.

Glavni odbori velikih slovenskih naprednih organizacij so se izrekli, da se popolnoma strinjajo z načeli in programom tega S. R. Z. Oni so šli celo korak dalje in so odobrili čikaško izjavo in priporočali svojemu članstvu, da v vseh ozirih podpira to republičansko gibanje in pomaga z agitacijo.

Stvar je narodnega pomena in ne strankarskega. Vera in politika nima pri tem nobenega opravka. Vsak se lahko žrtvuje za dobrobit svojega naroda, ne da bi rabil pri tem zatajiti svoje versko ali pa politično ali kako drugo prepričanje, ker vsi smo Slovenci in kot taki se moramo potegniti za dobrobit našega naroda. S tem bodemo vršili svojo narodno in kulturno dolžnost v zavesti, da smo storili nekaj dobrega za narod, ki je ječal pod tirani tisočletja.

Toraj organizirajte lokalne odbore. Za navodila se obrnite na tajnika Slovenskega Republičanskega Združenja, A. J. Terbovec, Box 1, Cicero, Ill.

Vojne treh stoletij.

Vsa zgodovina človeštva je polna prelivanja krvi, tako polna, da se ni čuditi, že smatra marsikdo zgodovino vojn za pravo zgodovino človeškega plemena. Seveda je to napačno razumevanje zgodovine, kajti če jo hočemo prav spoznati, moramo preiskati, kakšne izpremembe so se izvršile v življenju človeštva, in kaj jih je bistveno povzročalo. Ako študiramo zgodovino tako, tedaj opazimo od prvih znanih pričetkov, pa do današnjega časa trajen napredek, ki je bil včasi počasen, včasi hitrejši, čigar glavni činitelj pa je bilo vedno delo.

Seveda je tudi delo boj. Vse, kar je potreboval, si je moral človek pridobiti. Vzeti je moral prirodi, ki je večino svojih zakladov skrbno skrivala in ga silila, da je napenjal vse svoje telesne in duševne moči, ako si je hotel prisvojiti, kar je potreboval za izboljšanje svojih razmer, torej za napredek svojega plemena.

Delo je boj. Premagovati mora sovražne sile, pogostoma navidezno nepremagljive. In tudi žrtve padajo v tem boju, obilne, težke žrtve.

Pravijo, da je boj utemeljen v prirodi in iz tega izvajajo, da je vojna za vse večne čase neizogibna; kajti narava se ne da predelati. Ali ravno, če spoznavamo, da je delo boj, pridemo do zaključka, da se ne stori prirodi nobena sila, ako izgine vojna. Boj je utemeljen v prirodi; o tem ni dvoma. Ali priroda ne zahteva, da mora ta boj imeti obliko človeškega klanja. Prirodni razvojni zakon je vodil človeka skozi tisočletja, da je iskal najprimernejša in najuspešnejša sredstva za tiste boje, ki so neizogibni; vsako novo orodje, poraba vsake nove sile, ustanovitev vsake uspešne organizacije je bila sredstvo za zmago v neizogibnem boju.

Le do najuspešnejšega sredstva človeštvo še ni dospelo. Do svoje solidarnosti. Koncentracija in smotrena organizacija vseh svojih sil mora dati človeštvu največjo uspešnost, najpopolnejšo sposobnost za boj s prirodnimi silami in za zmage, ki jih doslej razdruženo človeštvo niti slutiti ne more. Namesto, da bi uresničilo svojo vzajemnost za boj proti skupnemu nasprotniku, se kolje to človeštvo med seboj.

Kako se je klalo zadnjih tristo let, nam kažejo sledeči podatki po Bodartovi sestavi.

Med leti 1618 in 1905 je bilo vsega skupaj 1700 bojnih spopadov, in sicer 1044 bitk na suhem, 122 bitk na morju, 490 obleganj in 44 kapitulacij. Najdalje je trajala vojna med Benetkami in Turčijo (1644 do 1699), torej nad 55 let. Najkrajša je bila med Karolom Albertom in Avstrijo (1849), ki je trajala šest dni.

Francija je v omenjenem času največkrat prijela za orožje. Število njenih bitk znaša 1079 (622 na kopnem, 63 na morju, 332 obleganj in 32 kapitulacij), kar znaša povprečno 63 odstotkov. Avstrija izkazuje povprečno 48 odstotkov, Anglija 20, Rusija 19, Pruska 18, Španija 16, Turčija 12 odstotkov itd.

Francija je imela v 1079 slučajih 584 zmag proti 495 porazom. Pruska in Anglija imata 60 odstotkov uspehov in 40 odstotkov porazov; Avstrija 42 odstotkov zmag in 58 odstotkov porazov; Španija 36 odstotkov zmag in 64 odstotkov porazov.

Francija se je od l. 1600 vojskovala proti 15 državam; proti Avstriji 262-krat, in 196-krat z neuspehom. Anglija je zmagala v 120 slučajih, podlegla pa v 155. Imela je v vojni s Španijo 119 uspehov in 45 porazov, s Holandijo 80 zmag in 63 porazov. V osmih vojnah med Francijo in Nemčijo, ki izkazujejo 307 bitk, je dobila Francija 152 zmag in imela 155 porazov.

Francozi so pri Sedanu izgubili 28,000 mož, to je 40 odstotkov, Nemci pa 9000 mož.

Najdalje so Angleži oblegali mesto Gibraltar, od 1779 do 1782, torej 1617 dni. Na drugem mestu se je držal Kadiz, od 1810 do 1812, torej skupno 903 dni v angleško-španski vojni. Sevastopol se je ustavljal 346 dni, Port Artur 121 dni. Kandijo je 1669 branilo 20,000 Benečanov proti 130,000 Turkom, 228 dni. Na tem kraju se je vdalo Rusom 43,000 Turkov.

Najstrašnejši del statistike tvori umrljivost. Pri Mukdenu je prišlo na 624.000 vojakov 138,00 mrtvecev. Pri Sedanu je bilo razmerje 122,000 proti 320,000; pri Boordinu 80,000 proti 246,000; pri Waterloo 45,000 proti 192,000; pri Wagramu 63.000 proti 290.000; pri Draždanih 50,000 proti 300,000; pri Plevni 50,000 proti 163,000; pri Austerlitzu 46,000 proti 148,00; pri Solferinu 93,000 proti 273,000. Odgovornost za pravilnost teh številk moramo prepuščati zgoraj imenovanemu statistiku.

Nič manj interesantna ni statistika o vojnih dogodkih zadnjih 40 let, katero povzamemo po drugem viru. Od 1878 je bilo 28 vojn, med katerimi je bilo več krvavih kolonialnih. Največje vojne evropskih narodov tega časa so: Rusko-turška (1878), francoska kolonialna v Tunisu (1881), francoska ekspedicija v Tonkong (1885), francoska ekspedicija v Madagaskar (1895), grško-turška vojna (1896), boj Italije proti Abesiniji (1897), špansko-amerikanska vojna (1898), burska vojna (1899), angleška ekspedicija v Sudan istega leta, vojna združenih velevlasti Evrope proti boksarjem na Kitajskem (1900), rusko-japonska vojna (1905), francoška maroška ekspedicija (1908), španska maroška ekspedicija (1909), in na 14. mestu italijansko-turška vojna (1911). Nemčija se je na bojišču borila le proti boksarjem. Na 15 mestu je omeniti nemško ekspedicijo v južno-zapadno Afriko nad Herere. Vojna, v katero se ni mešala nobena evropska sila, je bila med Japonsko in Kitajsko 1894.

V novejšem času je treba prištevati tudi obe balkanski vojni. Na Nemčijo pripadata v tem času dve vojni, na Francijo pet, od katerih so se izvršile vse po kolonijah, na Turčijo tri, na Italijo dve, na Japonsko dve, na Anglijo tri, tudi po kolonijah, in na Španijo dve. Poudariti je, da se je v teh slučajih ponajveč rabilo brodovje.

Taka krvava statistika se bo vodila, dokler bo vladal kapitalizem na svetu, to se pravi, dokler bodo interesi posameznih delov človeštva tako nasprotovali interesom drugih delov, da bodo izzivali krvave konflikte. Vsi lepi načrti, kako naj se v kapitalistični družbi preprečijo vojne, so utopije. Le solidarni interesi vseh narodov morejo zagotoviti mir. Taka solidarnost interesov se pa imenuje socializem.

Razna mesta po državi Ohio so bila primorana posluževati se sile, da je dobilo ljudstvo premog vsaj za prvo silo. Dolge mesece so čakali zaman na naročeni premog. Taok je nenadoma prišla zima. Ljudstvo je pričelo trpeti vedno huje, ker ni bilo mogoče dobiti premoga. V tej sili so se pričele posluževati mestne oblasti izvanerdnih sredstev. Mestni uradniki so ustavili tovorne vozove, ki so šli skozi mesto ter bili namenjeni v druge kraje. Tako je na primer vozil neki vlak 35 vozov premoga proti Clevelandu. Na potu pa so razna mesta pojemala s silo vozove od vlaka in pridržala premog, tako da je prišel vlak v Cleveland s samo 12 vozovi.

Položaj se je sedaj nekoliko izboljšal, toda še daleko ni zadovoljiv in ljudstvo se boji zime, ker je skoraj gotovo, da bo primanjkovalo premoga.

Edino podžavljenje vseh premogorovov bo rešilo vsa pomanjkanja premoga.

O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh.

Načrtal **dr. H. Dolenec.**

Da je istina, kar mi je stari Pirec razodeval, tega sem se kasneje sam prepričal. Hodil sem za petelinom po Čubranskem Jarmovcu. Kukavic je bilo tisto leto toliko, kolikor jih nisem slišal ne prej, ne slej. Malo sem postal pod drevesom in pet jih je bilo v istem času na njem. Tri so se kar naenkrat priteple na bukev in se preganjale po njej. Tudi moj spremljevalec Lovro Belar, ki je bil star 52 let pa ni poznal zime v naših krajih, ker je 45 let zaporedoma hodil čez zimo v šumo na Hrvaško in Ogrsko, mi je pravil, da toliko kukavic on ne pomni. Iz gozda me je pregnal sneg, ki je nenadoma zapadel, pa izginil tudi v par dneh. Ko sem čez osem dni zopet prišel v gozd, sem opazoval in pričakoval, da se zopet oglasijo kukavice. Pa zaman. Le daleč naokrog se je še kaka oglasila. Ko sem šel čez par dni zopet iz gozda in se oglasil pri Pianeckovih v Kozaršah, sem zvedel, da je bilo vreme toliko te živali prignalo v vas, da so kar po hišah sedale in cepale. Kukavica je silno požrešna in se živi le od mrčesov. Naravno je torej, da jo sneg in nevreme hitro pokončata, ko se živež zarije in poskrije, in tudi pogine, če pritisne mraz, ki ga lahkoživka ni vajena. Nočem si lastiti pravice, prištevati kukavico škodljivkam; naj ji bodo raje vsi grehi odpuščeni, da se nam le še oglaša na spomlad in nam ponavlja, kar smo že tisočkrat slišali, kar nas pa vendar prešinja z največjo radostjo in nam priča, da smo prestali temino in mraz in se selimo v svetlobo in gorkoto. Komur zelenje in kukavica ne služita več v prebujo in radost, temu je življenje le še puščoba, ali ga pa nikdar vesel ni bil.

Ko se je gobar odpočil in za silo okrepčal s suhimi žganci, zavrne se navadno proti domu, to je proti bajti. Seveda ne po isti poti, ampak naokrog, po višjem rajši nego po nižjem svetu — to radi tega, da mu že polne vreče ni nositi na večer še navzgor, ko so ga domalega tudi moči popustile.

Imel sem jih priliko opazovati, ko so se vračali malo pred mrakom k ognjišču. To ti je vzdihljaj, ko vrže mož vrečo raz sebe in se najprej premakne do kališa, da se odžeja. Dobro mu de, ko najde pri ognju tovariša, ki se je tudi že potrudil za drva. Kake pol urice si privoščita le počitka, potem pa mu postane želodec že tolikanj nadležen, da je treba skrbeti, da si ga uteši. In zopet se mešajo žganci in pičlo zacvro z zabelo. Ne štejte mi v lastno hvalo, ako povem, da nisem nikoli pozabil na kak priboljšek za svoje znance, kadar me je peljala pot do gobarske bajte. Morda pa nikdar noben gobar ni bil v gozdu na Mezaljšču tako postrežen kakor stari Zetek, ki je nekoč ostal čez nedeljo v gozdu. Hotelo se je, da se nas je ravno za tisto nedeljo odpravilo čez 30 znancev iz Loške doline na Snežnik. Imeli smo s seboj do 20 nosačev in za noč smo se utaborili na Gašparjevem hribu, t. j. kakih deset minut hoje nad Mezališčem. Ni mi namen pripovedovati, kako smo noč prebili. Povem le, da smo imeli jasno nebo in različne pijače toliko, da nam je ostajalo še drugi dan. Zetek kot bližnji sosed je bil naš gost in je prenočil pri nas. Ko smo se po dolgotrajni poti dodobrega okoristili z jedjo in pijačo, se je pričelo petje in tudi za godbo je bilo preskrbljeno. Zetek je vedno le ponavljal: "Oh, še nikoli kaj takega v gozdu in tudi na nobeni "ohceti" ne!" Na vse rano smo odpotovali na Snežnik in proti enajstim dopoldne smo se vračali k taborišču. Golaš se je v kotlu kuhal in bilo ga je toliko, da ga je domalega eno četrtino preostajalo vsem udeležnikom s prištetimi nosači. Z godbo in petjem smo se poslovili popoldne od taborišča in pri gobarski bajti dali Zetku toliko ostankov, da je napolnil domalega vso kuhinjsko posodo svojo in svojih tovarišev. Ko sem se drugi teden sešel z Zetkovim sinom, ki je bil tudi gobar, me je s smehom pozdravil in mi pravil, da so oče še spali, ko je v pondeljek prišel k bajti, dasi je bilo že blizu poldne, in da je kar strmel, ko je videl okrog očeta toliko loncev in steklenic, kakor da bi bili dan poprej vsi gobarji na svatbi. Pravil mi je nadalj,e da se je tudi on še naživel kakor nikdar prej v gozdu in da še drugi dan sta z očetom nabrala malo gobe, ker je bilo le preveč opravka pri hiši z dobrim življenjem. Vem, da se še dandanes hrani v Zetkovi hiši spomin na pogostovanje, ki so ga stari oče doživeli na Mezališču, in ta spomin gotovo med ljudstvom preživi tudi vse takratne udeležence, katerih že itak pogrešamo marsikaterega.

(Dalje.)

Zvezni blagajniški urad je objavil, da znašajo subskripcije na drugo Liberty Posojilo skupno svoto $4,617,532,300, ali 1,617,532,300, kar znaša ravno 54 odstotkov več kakor pa se je zahtevalo.

Uradne številke za posamezna okrožja Liberty Posojila so sledeče:

Chicago	$ 585,853,350
Boston	476,950,050
New York	1,550,453,450
Philadelphia	380,350,250
Cleveland	486,106,800
Richmond	201,212,500
Atlanta	90,605,750
St. Louis	184,280,750
Minneapolis	140,932,650
Kansas City	150,125,750
Dallas	77,899,850
San Francisco	292,671,150
Skupno	$4,617,532,300

Zvezni blagajnik McAdoo je rekel: "Uspeh drugega Liberty Posojila, kakor tudi uspeh prvega posojila, je poseben triumf za ljudstvo Združenih držav. Te finančne operacije, ki so veliko večje kakor katero slično finančno podjetje katerekoli vlade na svetu, niso bile prevelike za ameriško ljudstvo."

Nekateri zdravniki, ki so člani American Association of Progressive Medicine so sklenili, da se obrnejo na postavodaje v raznih državah, da bi se smele usmrtiti po postavi stare osebe in neozdravljive osebe.

Ti "napredjaki" so najbrž pregledali dejstvo, da so nekatere osebe storile mnogo dobrega ali in da so bile velike vrednosti potem, ko so prekoračile staro starost. Ti progresivci pozabijo, da je ozdravilo že mnogo oseb potem, ko so se trudili zdravniki zastonj jih ozdraviti.

Noben pameten človek se ne more strinjati z umorom, ki ga predlagajo ti zdravniki in tudi nikdo jih ne more imenovati "napredne". Napreden zdravnik je le oni, ki pripomore, da bolnik lažje prenaša neozdravljivo bolezen ter d aživi dolgo kot največ mogoče. Napreden zdravnik si bo tudi prizadeval, da bo podaljšal človeško življenje, ne pa okrajšal.

Nad 700,000 otrok je rojenih v Nemčiji vsako leto manj, odkar traja vojna, poroča neki tednik iz Nemčije. V letu 1916 se je zmanjšalo število rojstev za celih 40 odstotkov in to leto bode število še večje, ker je več mož na fronti kakor popreje. Ako se k temu še prištejejo izgube na bojiščih, se zniža število prebivalstva v Nemčiji vsako leto za poldrug miljon, pri čem pa niso všteti še oni, ki pomro na raznih drugih boleznih.

V Švici vladajo skrajno slabe razmere zaradi pomanjkanja premoga. Do sedaj so dobivali še nekaj premoga iz Nemčije, kar pa je v zadnjih mesecih popolnoma izostalo. Vsled tega je bila vlada primorana, da je vstavila popolnoma polovico vlakov, med tem ko vozi drugi del vlakov samo za največje potrebe med glavnimi mesti. Tako so se vrnili v to deželo zopet stari časi, ko so vozile kočije in drugi staromodni vozovi in konji so postali dragi kot zlato. Laški časopis Geneva Tribune poroča, da je vlada sklenila, da se ne bode v bodoče več prevažalo ljudi z vlaki, kateri bodo služili edino še za potrebščine in armade, ki je na straži ob mejah.

Vprašanje koliko vode porobi človek, je skušal rešiti profesor Bache s pariške Sorbone. Bache je odgovoril: 6 miljonov litrov. Seveda ne popije človek vseh teh 6 milijonov litro vvode. Človeško telo dobiva največjo množino vode posredno. Povprečno poje vsak človek na leto 100 kilogramov kruha in približno toliko mesa. Da pa se pridobi 100 kg kruha in 100 kg mesa, je treba 4 miljonov litrov vode. Človeško telo vsebuje samo zelo veliko vode. Človek, ki tehta 75 kilogramov ima 48 kilogramov vode, kosti imajo 25 procentov, živci nekaj več kakor 50 procentov in koža ima 75 procentov vode. Kri ima 80 delov vode.

Gospodarske krize.

Dasi je v navadnih razmerah splošna negotovost za vse razrede že velika, vendar še velikansko zraste vsled kriz, katere provzroči proizvajanje blaga od časa do časa, ko pride do gotove višine razvoja.

Radi važnosti, ki so jo dobile krize v zadnjih desetletjih za naše skupno gospodarsko življenje, in radi nejasnosti, ki vlada še v širokih krogih o njih vzrokih, bodi tu dovoljeno, da se malo bliže popečamo ž njimi.

Velike moderne krize, ki stresajo svetovna tržišča, pohajajo iz nadprodukcije, ki je zopet posledica delovanja brez vsakega načrta, katero pa je ozko združeno s proizvajanjem blaga.

Nadprodukcija v smislu, da se več izdela nego se porabi, more nastopiti pri vsakem proizvajalnem načinu. Napraviti pa ne more nobene škode, kar je samo o sebi umevno, če proizvajajo proizvajalci za svojo lastno potrebo. Če n. pr. pridela tedaj kaka prastara rodbina več žita, kot ga porabi, potem shrani prebitek za one čase, ko bo slaba žetev, ali pa, če so shrambe prenapolnjene, se nahrani ž njimi živina ali v najslabšem slučaju se pusti ležati, kjer je.

Drugače je pri proizvajanju blaga. Ta predpostavlja (v svoji razviti obliki), da ne producira nihče zase, ampak vsak za druge. Vsakdo mora kupiti, kar potrebuje. Ali skupno proizvajanje ni razdeljeno po gotovem načrtu, ampak vsakemu proizvajalcu je popolnoma prepuščano, da sam ugane, kolika je potreba blaga, ki ga proizvaja. Na drugi strani pa pri današnjem proizvajanju blaga, kakor hitro je to nad navadnim menjavanjem, — izvzemši proizvajalce denarnega blaga, dragih kovin — nihče ne kupuje, preden ne proda svojega blaga. Tu sta vzroka, ki povzročata krize.

Vzemimo najenostavnejši slučaj, da se bo razumelo. Na trgu srečamo imetnika denarja, n. pr. kakega zlatokopa, ki ima dvajset mark zlata, potem viničarja s soдčkom vina, tkalca s kosom platna in mlinarja z vrečo moke. Vsaka vrsta tega blaga naj ima, recimo, enako vrednost, okrog 20 mark — vsaka druga primera bi ta slučaj napravila bolj zamotan, ne da bi na končnem rezultatu kaj izpremenila. Vzemimo, da je vsak pravilno preračunal potrebščine druzega: viničar proda svoje vino zlatokopu in kupi za 20 mark, ki jih dobi zanj, kos svojega blaga, da si pridobi vrečo moke. Slehern gre zadovoljen domov.

Čez leto dni pridejo zopet ti štirje skupaj; vsak računa na tisto odprodajo kot poprej. Imetnik denarja tudi kupi viničarjevo vino, viničar pa ne potrebuje platna; morebiti potrebuje denar, da plača kak dolg in raje hodi okoli v raztrgani srajci, nego da bi kupil platno. Viničar si obdrži teh 20 mark v žepu in gre domov. Tkalec čaka zastonj na kupca. Ker pa tkalec čaka, čaka tudi mlinar. Tkalčeva družina je lačna in želi moke, ali tkalec je produciral platno, po katerem ni povpraševanja, in ker ni noben kupil platno, ostala je tudi neprodana moka. Tkalec in mlinar nimata ne moreta kupiti, kar je za nju produciranega. N. pr. da bi nadaljevali primero: miza je sedaj nadprodukcija, mizar jo je napravil in upal, da jo kupi mlinar, ki je pa ni.

Najbistvenejši pojavi gospodarske krize so v tem primeru povedani. Naravno, da se v resnici ne pojavi pri tako enostavnih okoliščinah. V početkih proizvajanja blaga vsako podjetje proizvaja vedno večalimanj za svojo porabo; proizvajanje blaga tori v vsaki rodbini le en del njenega ot skupnega proizvajanja. Tkalec in mlinar iz naše primere imata vsak košček zemlje in nekaj živine ter moreta mirno počakati, da se najde kupec za njuno blago. Moreta za silo tudi brez njega živeti.

Trg je v početku proizvajanja blaga še majhen, lahko se ga pregleda, in proizvajanje kakor konsumiranje, sploh vse družabno življenje se giblje leto za letom v enakem tiru. V preteklosti v malih občinah je poznal prav dobro drug druzega tako osebno kakor tudi njegove potrebščine in njegovo zmožnost kupovanja. Gospodarski tek je ostal skoro vedno enak: število priozvajalcev, produktiviteta njih dela, množtvo njih produktov, število konsumentov, njih potrebščine, denarne svote, ki so v njih rokah — vse te razmere se le počasi menujejo, in vsaka izpremenba se takoj opazi in upošteva.

Drugače se pa razvijajo razmere pri blagovni trgovini. Pod njenim vplivom stopa proizvajanje za lastno potrebo vedno bolj v ozadje, posamezni proizvajalci blaga, in še več trgovci, postajajo vedno bolj odkazani izključno na prodajo svojega blaga, in sicer da kolikor moguče hitro proda. Če se blago počasi prodaja ali celo ne proda, to je danes za imetnika tega blaga vedno nevarno in postaja vedno nevarnejše ter more celo voditi v njegov gospodarski propad. Obenem nastajajo mogočnosti, da začne zastajati tudi trgovina.

Po trgovini blaga se zvežejo med seboj najbolj različni, drug od drugega daleč proč se nahajajoči kraji; skupni trg se s tem zelo razširi, ali postane tudi nepreglednejši. To se tudi pospešuje, če se vrine med konsumente in producente enega ali več posredovalcev, kar pač trgovina prinaša s seboj. Obenem postane blago radi trgovine iz razvoja prometnih zvez gibljivejše; mala vspodbuda zadostuje, in že imamo lahko na enem kraju veliko množino blaga.

Cenitev potrebe in nahajajočih se blagovnih zalog postaja vedno bolj negotova, razvoj statistike te negotovosti ne odstranjuje, omogoča samo, da se sploh more ceniti, kar bi seve pri določeni višini blagovne produkcije brez statistike bilo nemogoče. Vse gospodarsko življenje postaja vedno bolj in bolj od trgovske špekulacije odvisno in ta pa postaja vedno smelejša.

Trgovec je že v naprej špekulant; špekuliranje se ni iznašlo šele na borzi. In špekuliranje je potrebna funkcija kapitalistova. S tem, ko trgovec špekulira, to se pravi, ko ceni pričakujoči prodaj potrebščin, s tem, ko blago nakupi tam, kjer je ceneje, to se pravi, kjer ga je v izobilju, in ko tam proda, kjer je drago, to se pravi, kjer ga je malo, pomaga pač, da se napravi nekaj redu v vrvenje nepremišljenega proizvajanja zavodov, ki so drug od drugega neodvisni. Seveda se more pri svojih špekulacijah tudi motiti. Za to tembolj, ker nima dovolj časa, da bi dalje razmišljal, ker ni on edini trgovec na svetu. Na sto in tisoč konkurentov čaka enako njemu, da bi izrabili vsako ugodno priložnost; kdor jo prvi zapaži, ima od nje največjo korist. Tu se pravi, hitro delati, ne veliko premišljati, ne veliko okrog povpraševati, ampak riskirati; kdor riskira, ta ima dobiček! More pa tudi izgubiti. Če je kje na kakšnem trgu veliko povpraševanja po kakem blagu, po tem se tega blaga toliko nanese na ta trg, da ga je na njem več kot se ga more porabiti. Potem seve padajo cene, trgovec mora ceno, prodati često z izgubo, ali s svojim blagom kak drugi, boljši trg poiskati. Njegova izguba pri tej igri more biti tako velika, da ga lahko uniči.

Pod gospodarstvom razvite blagovne produkcije je na trgu vedno ali premalo ali preveč blaga; meščanski ekonomi proglašajo to za celo modro in vsega občudovanja vredno ustanovo; mi mislimo pa drugače; seve je na vsak slučaj neizogibna, dokler bo ostalo proizvajanje blaga na gotovi višini razvoja. Ta modra naprava pa more pod gotovimi okoliščinmami povzročiti, da je prenapolnjenje trga z blagom radi kake nenavadne vspodbude nenavadno veliko, da so potem tudi izgube trgovcev posebno velike in da jih postane precejšnje število bankerotnih. Tu imamo takoj trgovsko krizo v najboljši obliki.

Razvoj prometnih zvez na eni strani in upništva na drugi strani olajšuje takojšnjo preplavo trga z blagom., pospešuje pa tudi s tem krize in povečuje njih pokončujoče učinke.

Trgovske krize so se morale toliko časa tako glede na obseg kakor glede na občutnost omejevati, kolikor časa je tvorilo proizvajanje v malem gospodujočo proizvajalno obliko. Ni bilo mogoče, da bi pod vplivom kake vspodbude hitro naraslo množtvo za skupni trg izdelanih izdelkov. Proizvajanje pod gospodstvom rokodelske male obrti ni zmožno hitre razširitve. Ne more biti povečano s pomnoženjem števila delavcev, ker so v delu v navadnih časih tako vsi delazmožni člani onih prebivalskih slojev, ki se pečajo z rokodelsko malo obrtjo. Povečati se more le s tem, da se hujše obremeni posameznike — da se podaljša delavnik, da se dela v nedeljah itd. Za to nista imela samostojen rokodelec in kmet v dobrih starih časih, ko se še ni bilo treba bojevati s konkurenco veleproizvajanja, posebno veliko veselja. Če pa sta že več delala, tudi to ni veliko koristilo, ker je bila produktiviteta dela neznatna.

To se je premenilo od postanka kapitalistične veleindustrije. Ta ne uporablja samo vseh pripomočkov, ki usposabljajo trgovino, da more hitro preplaviti trge z blagom in da je v stanu napraviti nekaj, kar se poprej še slutilo ni, ne razširja le navadnega trga v svetovni trg, ki obsega vso zemeljsko oblo, ne množi le števila posredovalcev med proizvajalci in kosumenti, ona usposablja tudi produkcijo, da more slediti sleherni vspodbudi in se skokoma razširjati.

Že okolščina, da ima sedaj kapitalist delavce popolnoma v rokah, da more njih delavnik podaljšati, njih nedeljski počitek, njih nočni mir odpraviti, daje kapitalistu možnost, da razširja hitrejše produkcije, nego je bilo to poprej mogoče. Ena ura večdela pomeni pa danes pri veliki produktiviteti dela čisto drugačno razširitev proizvajanja kot za časa rokodelstva. Kapitalisti so tudi v stanu, hitro razširiti svoja podjetja. Kapital je zelo elastična, razširljiva veličina, glavno radi upništva. Če trgovina lepo uspeva, to pomnožuje zaupanje, vabi denarni promet, zmanjša prometno dobo enega dela kapitala, pomnoži torej njegovo učinkujočo zmožnost itd. Najvažnejše pa je: kapitalu stoji vedno na razpolago industrijalna rezervna armada delavcev. Tako je kapitalist v stanu, vsak čas povečati svoje podjetje, nove delavce nastaviti, porduk cijo hitro zvečati in vsako ugodno konjukturo pošteno izkoristiti.

Na začetku tega poglavja smo obrazložili, da stopa pod gospodstvom veleobrti vedno bolj v ospredje industrialni kapital in da obvlada vedno bolj vse kapitalistično vrvenje. V kapitalistični industriji sami pa postanejo posebne industrialne panoge vodilne, tako zlasti tkalska in železarska industrija. Če kakšno izmed njiju kaj vspodbudi, n. pr. če se odpre kako novo tržišče, recimo Kitajsko, ali če se začno kakšne velike stavbe železnic, recimo v Ameriki, tedaj se ta industrija ne le hitro razširi, ampak sporoči to vspodbudo takoj vsemu gospodarskemu življenju. Kapitalisti povečajo svoja podjetja, začenjajo novo, njih potreba po sirovem in pomožnem materijalu se poveča; nove delavce se vzame v službo, obenem pa rasto zemljiške rente, dobički in mezde. Povpraševanje po najrazličnejšem blagu stopa, najrazličnejše industrije se začenjajo udeleževati gospodarskega razcvita, ki postane sčasoma splošen. Zdi se, da mora vsako podjetje uspevati, zaupanje je slepo, kredit neomejen; kdor ima le kaj denarja, ga poskuša naložiti dobičkanosno; kdor je deležen naraščajočih rent in dobička, izkuša to izpremeniti v kapital. Omama je splošna. (Konec na 4. strani.)

Socialističnim klubom in sodrugom na znanje.

CENJENIM bratskim društvom, kakor tudi vsem cenjenim rojakom, trgovcem in vsem, ki potrebujejo tiskovine kot: pisalni pisemski papir, koverte, naznanila, vabila, programe, letake, društvena in jednotina pravila in sploh vse tiskovine, se **Slovenska Unijska Tiskarna**

ZDRUŽENI TISKARJI V CLEVELANDU

najuljudneje priporoča za izvršitev omenjenih tiskovin. Naša tiskarna je strogo unijsko, **domače slovensko podjetje.** Vsa dela izvršena v naši tiskarni so **jamčena** ne samo za kakovost, temveč tudi za artistično dovršenost. Cene so po kakovosti dela in papirja najnižje.

VELIKI STENSKI KOLEDARJI. Poleg navadnih tiskovin izvršujemo tudi **velike stenske koledarje.** Za to se cenj. slovenskim trgovcem priporočamo, da naroče pri nas stenske koledarje za leto 1918. Delo lično. Izdelujemo v dveh ali več barvah. Tistim, ki bi hoteli imeti **razglednice** s svojimi domovi, hišami, zastavami itd. naredimo po zmerni ceni.

Rojakom v Clevelandu in okolici naznanjamo, da smo ustanovili tudi

informacijski urad

kjer dobe rojaki vsa potrebna pojasnila glede sodnijskih in drugih stvarih. Kadar potrebujete **tolmača**, pridite k nam in postreglo se Vam bo dobro.

Vsem Slovencem v Združenih Državah se toplo priporočamo za razne tiskovine. Dvanajstletna izkušnja, popolna izvedba in znanost točne in ukusne kompozicije je najbolje jamstvo, da bodo tiskovine izdelane v najnovejšem slogu.

Za vsestransko naklonjenost se toplo priporočamo

ZDRUŽENI TISKARJI

6313 St. CLAIR AVENUE :: :: :: :: :: :: :: :: :: :: :: CLEVELAND, OHIO.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

—— Lastnik in izdajatelj: ——

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, $1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. — socialistične zveze v Ameriki. —

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih neredn osti, je pošiljati predsedniku družbe

Fr. Udovich, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by

South Slavic Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year. -:- -:- -:-

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

JAPONSKI ŠPORT.

Pri Japoncih je že od starih časov v navadi, da se rabi pri športnih igrah meč iz banbusa. Kakor v Ameriki in na Angleškem rokoborci, tako imajo na Japonskem nekateri čudovito izurjenost pri teh borbah. V starih časih je služilo orožje iz bambusa Japoncem kot orožje, ko še niso poznali železa. Pozneje pa so obdržali bambusove meče za športne igre. Akoravno izgleda tak meč, kakor da ni nevarno orožje, vender pa je v rokah izurjenega borilca lahko zelo nevarno. V rusko-japonski vojni so imeli vojaki mnogokrat priložnost, da so pokazali svojo umetnost s tem orožjem. Kronika te vojne pripoveduje, da je bil neko noč napaden v gorovju Jau Tsu Liu vojak po imenu Yossii od večjega števila Rusov ter da se je istih ubranil z bombasovim mečem in je vse napadalce pobil. V novejšem času učijo v šolah otroke rabiti tak meč. Tudi policisti se poslužujejo mnogokrat tega orožja.

Pred tri sto leti, ko je bilo le še malo sledu o civilizaciji v ti deželi, so se pri vseh slavnosti vršile borbe z mečem iz bambusa. Kdor je bil premagan, je bil dan na popolno milost zmagovalca, kateri mu je po navadi odrezal glavo s kratkim nožem. Teh iger so se radi vdeleževali plemenitaši in tudi cesar sam. Te vrste meč, ki služi za borbe, je dolg, močan, da se mora borilec poslužiti obeh rok pri borbi. Ročaj meča je ovit z usnjem in tudi ročaj ščita je iz usnja. Pri borbah nosita borilca usnjate ščite na prsih in maske na obrazu. Borilca skušata zadeti eden druzega v vrat ali v ude. Sunek v vrat konča največkrat s smrtjo borilca; vendar pa so taki slučaji le redki. Igre se končajo vselej skoro s tem, da zadobi eden izmed boriteljev rane na rokah ali nogah, na kar se proglasi drugi za zmagovalca. Japonci ljubijo te igre kot na primer Španci bikoborbe ali Amerikanci rokoborbe. Japonska vlada podpira in razširja te igre povsod, zato jih je vpeljala tudi v šolah in ima pri tem namen, da naredi iz mladine dobre vojake.

Po usmrtitvi.

Neki angleški morilec je bil obsojen na vislice, nakar naj bi se bilo njegovo truplo takoj izročilo nekemu vseučiliškemu profesorju, da ga secira. Sodba se je izvršila v bližini Londona in truplo izročilo kirurgu, ki ga je takoj položil na operacijsko mizo vpričo svojih slušateljev. Pri seciranju so bili navzoči ne le dijaki, temveč tudi nekaj oseb s sodnije. Kirurg je truplo natančno preiskal ter pričel nato govoriti pred zbranimi poslušalci: Gospodje! Tukaj vidite hudodelca, o katerem sem prepričan, da [illegible]živi. Prožnost sklepov ter gorkota telesa mi dajeta gotovost, da ga lahko v par minutah obudim v življenje. Če pa pomislimo, kako okruten morilec je bil ta človek preje, se moramo tudi bati, da bi zlorabil to svoje drugo življenje v nove zločinske svrhe. Vsled tega je najbolje, da dopolnim sodbo še enkrat ter izvršim seciranje.

Pri teh besedah in preden ga je mogel kdo ustaviti, je porinil obsojenemu v prsi oster nož. Edini, ki je dobil pri celi stvari oster ukor, je bil rabelj, namreč radi malomarnega postopanja pri obešenju. Če je bila to naloga zdravnika, je pač drugo, zelo veliko vprašanje.

Gospodarske krize.

Med tem pa se je produkcija strašansko razširila, kar je trg več potreboval, to je napravljeno, ali proizvaja se še vedno naprej. Drug ne ve za drugega in če temu ali onemu kapitalistu vzrastejo v treznih trenotkih razni pomisleki, jih pobije potreba, izrabiti konjukturo in ne zaostati v konkurenci. Zadnjemu prede slabo: Prodaja nad potrebo produciranega blaga se vedno težje vrši in počasneje, skladišča trgovskih domov se polnijo, omama pa traja dalje. Tu pa mora kak trgovec plačati blago, katero je pred več meseci prevzel na kredit. Blago še ni prodano, on poseduje blago in ne denarja, pa ne more zadostiti svojim dolžnostim in postane bankeroten. Tovarnar pa ima prav tako plačati sirovine; ker pa njegov dolžnik ne more plačati, je tudi on uničen. Bankerot sledi bankerotu. Splošna prepadenost nastopi; na mesto slepega zaupanja stopi slepa bojazen, panika je splošna, krah je tu.

Vse gospodarsko življenje je kar najhujše prizadeto. Vsako podjetje, ki nima trdnih tal, propade. Propad ne zadene le na lažnjivi podlagi temelječih podjetij, ampak tudi vsa ona, ki se v navadnih časih komaj drže še pri življenju. V časih kriz je ekspropriacija kmetov, rokodelcev in malih kapitalistov najhitrejše pripravljena. Ali tudi marsikak velikan pade in noben ni gotov, da ga splošni polom ne zdrobi. Tistim med velikimi kapitalisti, ki ostanejo, pa pripade obilna žetev; v dobah kriz se ne razlasti le "malih ljudi," ampak se tudi združi podjetja v nekaj malo rok in že tako ogromna se še lažje povečajo kot drugače.

Noben pa ne ve, ali bo obstal, ali bo preživel krizo; in toliko časa, dokler kriza traja, dokler ne pride trgovsko in obrtno življenje v navadni tir, so vse strahote današnjega proizvajalnega načina na vrhuncu; negotovost, sila, prostucija in zločini rastejo od dne do dne. Tisoči poginejo od lakote in od mraza, ker so napravili preveč živil, preveč obleke in preveč stanovanj. Tu se najjasnejše vidi, da so današnje produktivne moči čim dalje manj združljive z blagovnim proizvajanjem, da postaja posebna last proizvajalnih sredstev vedno bolj prokletstvo, predvsem za neposedujoče, končno pa tudi za posedujoče.

Nekateri ekonomi pričakujejo, da bodo karteli odstranili krize. Pa ni večje zmote nego je ta!

Če bi se hotelo po kartelih urediti produkcijo, bi morali tu obsegati vse proizvajalske panoge in biti sezidani na mednarodnem temelju in se raztegovati čez vse dežele, kjer je doma kapitalistični proizvajalni način. Doslej pa še ni nobenega mednarodnega kartela v kaki industrialni panogi, ki bi bila merodajna za vse gospodarsko življenje. Mednarodne kartele se težko utvori in prav tako težko vzdrži. Marx je že pred več nego 50 leti opomnil, da ne ustvarja le konkurenca monopola, ampak tudi monopol konkurenco. Čim večji je dobiček, ki pripada podjetjem enega kartela, tem večja je nevarnost, da poskusi kak izven kartela stoječ kapitalist odvzeti jim ta dobiček s tem, da ustanovi konkurečno podjetje.

Karteli in trusti sami postajajo predmet in povod trgovskih špekulacij. Tvorijo najvišjo obliko akcijske družbe in so kakor nalašč, da najrazličnejše prevare, ki so lastne tem dužbam, privedejo do vrhunca. Kakor je bila prevarna doba l. 1871—1873, doba ustanovitve akcijskih družb, tako je bila prevarna doba 1896—1900 doba ustanovitve kartelov in trustov, zlasti v Združenih državah ameriških. Kot zadržek nadprodukcije se karteli praviloma ne bodo obnesli. Njih glavna naloga napram nadprodukciji ni, da bi jo preprečili, ampak da njene posledice preneso raz ramena kapitalistov na delavce in konsumente. Karteli pomagajo velikim kapitalistom, da pretrpe krizo, da produkcijo za nekaj časa omeje, da delavce odpuste od dela itd., ne da bi pri tem dobiček kaj trpel.

Pretresajmo pa to neverjetnost, da bi se posrečilo v dogledni dobi velike svetovne industrije organizirati v kartele, ki bi bili mednarodno in res stroga disciplinirani. Kakšne bi bile posledice! Konkurenca med kapitalisti ene in iste industrijske panoge bi bila s tem v najboljšem slučaju na eni strani odpravljena. Predaleč bi zašli, če bi preiskovali, kakšne posledice bi provročila konkurenca na drugih straneh, ki bi še ostale. Le eno si oglejmo: Čim bolj mineva konkurenca med podjetniki ene in iste industrijske panoge, tem večje je nasprotstvo med njimi in podjetniki drugih industrijskih panog, ki so na njih blago odkazani. Če ponehajo boji med posameznimi producenti ene in iste industrijske panoge, pa se poostrijo tem bolj boji med producenti in konsumenti — da porabimo to zadnjo besedo v najširšem njenem pomenu. V tem pomenu je pa vsak producent tudi konsument; tkalec n. pr. — ne da bi se ozirali na njegov osebni konsum — je konsument bombaža, premoga, storjev, olja itd. Vsak kapitalistični razred ne razpada le v posameznike, ampak v posamezne vrste, ki se med seboj kar najhujše pobijajo.

Danes ima vsak kapitalist težnjo toliko kolikor mu je le mogoče producirati in toliko blaga, kolikor mu je le mogoče prinesti na trg; kajti čim več blaga, tem več dobička — pri drugače povsem enakih okolščinah. Le njegovi preračuni, če je trg zmožen, da prevzame toliko blaga, in naravno množina njegovega kapitala mu delajo pri proizvajanju zadržke. Nasproti temu pa se ne bo, če bo kartelirnje splošno, proizvajanje uredilo in s tem prenehale krize, kakor nekateri to slikajo, ampak vsakega kartela sploh bo glavna težnja, da se bo proizvajalo kolikor mogoče malo, kajti čim manj je blaga, tem večje so cene. Prejšnja trgovska praksa, da se je v slučajih, če je bilo na trgu preveč blaga, en del uničil, samo da je ostalo blago dobilo dobičkanosne cene, bo depotem postala splošna praksa. Da pri tem družba ne more obstati, je jasno. Če stremi vsak kartel zase za podprodukcijo (da bi se manj izdelovalo), tako mora na drugi strani vsak težiti za tem, da prisili nadprodukciji druge kartele, katerih blaga potrebuje. Mnogo potij vodi k temu. Najenostavnejši je ta, da se lastna konzumcija še bolj omeji nego omejuje drug kartel svojo produkcijo. Daljši je ta, da se pokliče znanost na pomoč, ki naj napravi nadomestno sredstvo za blago, katerega produkcija je omejena. Še daljši pot je, da začno dotični konsumentje sami proizvajati, kar potrebujejo.

Vzemimo slučaj, da utvorijo bakreni rudniki kartel, omeje produkcijo bakra in vzdignejo njegove cene zelo visoko. Kaj sledi temu? Eni industrialci, katerih podjetja pretvarajo baker, bodo ustavili delo, dokler ne pridejo boljši časi, drugi bodo skušali, druge kovine mesto bakra uporabljati; zopet drugi bodo skušali pridobiti si bakrene rudnike in jih začeti izrabljati ter se tako napraviti neodvisne od bakrenega ringa. Konec je, da se kartel razbije in bankrotira, in kriza je tu.

Če se to ne posreči, provzroči podprodukcija kartela umetno omejitev produkcije, torej zopet krizo v onih industrijskih panogah, ki konsumirajo produkte kartela kot surovino ali orodje itd.

Karteli torej ne spravijo kriz s sveta. Če bi imeli v tem oziru kaj uspeha, mogel bi največ biti ta, da dobe krize drugo obliko — ali nobene boljše. Bankeroti ne bodo prenehali, razlika bo leta, da zadobivajo večji obseg, da ne zadenejo le posameznih kapitalistov, ampak vedno kar cele vrste kapitalistov. Karteli ne morejo odstraniti kriz, pač pa morejo provzročiti krize, ki so še bolj uničevalne kot vse, kar smo videli dosedaj.

Še le potem, ko bi se vsi karteli združili v en sam, v čegar roki se bi zedinila vsa proizvajalna sredstva vseh kapitalističnih narodov, ko bi dejansko zasebna last proizvajalnih sredstev ponehala, šele potem bi karteliranje omogočilo odstranitev kriz. Nasproti temu pa so krize od neke višine gospodarskega razvoja naprej neizogibne, toliko časa, kolikor časa bo obstajala zasebna last proizvajalnih sredstev. Ne gre, da bi se samo senčne strani zasebnega lastništva odstranile, zasebna last sama pa bi še dalje obstajala.

Blokada pred sto leti.

Današnja svetovna borba narodov spominja v marsičem na borbo narodov pred sto leti. Posebno zanimiva pa je v svoji podobnosti blokada

Tudi pred sto leti oziroma sedaj že 120 leti je bila Anglija, ki je znala splesti okoli Francije železen obroč sovražnikov. Sama pa je prevzela vodstvo borbe na morju s posebnim sredstvam svoje vrste: z izstradanjem. Skušala je preprečiti vsak dovoz živeža v Francijo in na ta način deželo izstradati in omehčati do kapitulacije. Voditelja angleške politike v tem času sta bila Pitt in Burke.

Vsled tega in ker so divjali po Franciji dolgoletni in krvavi boji z notranjimi in zunanjimi sovražniki, je nastala na Francoskem občutna lakota. Povzročila je več uporov proti takrat vladajočemu direktoriju. Ne samo civilno prebivalstvo, tudi vojaštvo je bilo silno izstradano. Ko je Napoleon prevzel vodstvo francoske armade v Italiji, je našel vojake svoje armade v naravnost obupnem stanju; že dolgo niso videli ne mesa ne kruha; zaviti so bili v cunje in čevlje so imeli zvezane z vrvjo; konji so bili tako izstradani, da niso mogli vleči kanonov.

Napoleon je nagovoril te vojake: "Vojaki, goli ste in lačni; veliko se vam imamo zahvaliti, pa ničesar vam ne moremo dati . . . Jaz vas pa hočem popeljati v najbolj rodovitne ravnine sveta. Bogate pokrajine in velika mesta bodo padla v naše roke; tam pridete do časti, slave in bogastva! . . . "

Dasi so imeli Francozi napram sebi veliko premoč dobro preskrbljene vojske, so vendar predrli sovražne čete, osvojili bogate kraje, dobili živeža in obleke in obrezuspešili angleško blokado. Na znotraj so se istočasno s posebno vnemo lotili poljedelstva in obrti, da so doma pridelali vse potrebno.

Angleška blokada vsled tega ni dosegla pred 120 leti nameravanega uspeha.

Ko je Napoleon podjarmil večji del Evrope, se je tudi napram Angliji obrnil list. Dne 21. novembra 1806 je izdal v Berlinu dekret, s katerim je napovedal Angliji blokado. Prepovedal je vsako trgovino, vsak promet, celo dopisovanje z Anglijo; zaplenil je vso lastnino angleških podanikov in vse blago, ki je prišlo iz Anglije ali njenih kolonij; vse Angleže, ki so se nahajali na Francoskem ali v od Francozov osvojenih pokrajinah, je proglasil za vojne ujetnike.

Začel se je neizprosen boj na morju. Anglija je v odredbi z dne 9. januarja 1807 prepovedala vsem nevtralnim ladjam voziti v kako francosko ali od Francozov podjarmljeno pristanišče.

Ko se je Napoleon polastil mest Hanze, je zaplenil vse tam se nahajajoče angleško blago.

Nato je Anglija proglasila blokado tudi na rekah Wesera, Ems in Laba, in je zaplenila vsako ladjo, ki je imela francoske listine. Nevtralnim državam je dovolila promet le z lastnimi naselbinami; ako pa bi prelomile blokado in pristale na francosko pristanišče, bi morale plačati Angliji 25-odstotni davek.

Napoleon je odgovoril z dekretom, da bo zaplenil vse nevtralne ladje, ki bi prelomile blokado Anglije ali ji plačale kak davek.

Zanimivo je, da so se tej blokadi Anglije

Bodoča država.

Kapitalistična družba je dogospodarila; njen konec je vprašanje časa; neprestani ekonomični razvoj pripelje bankerot kapitalističnega proizvajalnega načina. Utvoritev nove družabne oblike na mesto obstoječe ni več le nekaj takega, kar se želi, ampak je nekaj takega, kar mora biti.

In vedno so številnejše in močnejše čete neposedujočih delavcev, za koje je nastal obstoječi proizvajalni način nezmosen, ki pri prevratu ničesar ne izgube, pač pa le vse pridobe, ki morajo dobiti sebi primerno družabno obliko, če se nočejo popolnoma pogubiti — ž njimi pa vsa družba, koje najvažnejši del so.

To ni nobena fantazija; to vse so misleci socialne demokracije dokazali iz odkritih dejstev sedanjega proizvajalnega načina. Ta dejstva govore jezik, ki krepkejše i nvsiljivejše dokazuje, nego vse najbolj ženialne in najbolje skrbno izdelane slike kake države prihodnjosti. Take slike morejo v najboljšem slučju pokazati, da socialistična družba ni nemogoča, ali družabnega življenja v njegovi celoti ne morejo izčrpati in vedno so noev odprtine, skozi katere se more nasprotnik vriniti. Kar pa je dokazano, kot nekaj kar mora biti; to pa ni le mogoče, ampak je tudi le kot edino mogoče dokazano. Če bi bila socialistična družba nemogoča, bi bil sploh konec vsakemu daljšemu gospodarskemu razvoju. Današnja družba bi morala potemtakem izginjati, kakor je pred dvemi tisočletji rimska svetovna država, da potem zopet pade nazaj v barbarstvo.

Da bi kapitalistična civilizacija obstala in ostala, je nemogoče; ni drugega nego: naprej v socializem ali nazaj v barbarstvo.

Očigled tega položaja je zato povsem nepotrebno, da bi naše nasprotnike izkušali privabiti s takim zapeljivim prospektom, da nam verujejo. Komur ne oznanjajo dovolj glasno dejstva današnjega kapitalističnega proizvajalnega načina, ki se jih kaj lahko umeje, da je socialistična družba potrebna, ta ostane še prav gluh za hvalo in povzdigovanje stanja, ki še ne obstoja, ki ga se ne more prijeti, pa tudi ne razumeti.

Sestaviti načrt kako bo urejena država prihodnjosti, ni danes le brez pomena, ampak je tudi nezdružljivo s sedanji ustališčem vede. V 19. stoletju se ni zgodil le velik gospodarski prevrat, ampak tudi velik prevrat v glavh. Nazor o vzrokih družebnega napredka je silno pridobil na obsegu in vsebini. Že v štiridesetih letih devetnajstega stoletja sta nam Marks in Engels pokazala, in od tedaj je t ovsak daljši napredek potrdil, da nazadnje ne določajo zgodovine človeštva ideje ljui, ampak gospodarski razvoj, ki neprestano napreduje po gotovih, določenih postavah, ne pa po željah in volji ljudi. Videli smo v predidočih poglavjih kako je z gospodarskim razvojem, kako ustvarja nove produkcijske oblike, ki povzroča potrebo novih državnih oblik; kako ustvarja nove potrebe, ki ljudi prisiljo, da premišljujejo o svojih gospodarskih razmerah in da iščejo sredstva, da bi družbo prilagodili novim proizvajalnim pogojem. Samo se to ne prilagodi. Treba je posredovanja misleče glave, idej. Brez mišljenja, brez idej ni napredka. Ideje so le posredovalke družabnega napredka: ali one ne povzroče prvega nagiba, kakor se je poprej mislilo in še danes mnogi mislijo, ampak to povzroči le izprememba gospodarskim razmer.

Torej niso misleci, filozofi, ki določajo smer družabnemu razvoju; to daje gospodarski razvoj. Misleci morajo to smer izpoznati in tem bistreje, čim globje vidijo v dosedanji razvoj; ni jim pa mogoče, da bi ga po naši volji narisali.

Pa tudi izpoznanje smeri zgodovinskega razvoja ima svoje meje. Vrvenje človeške družbe je čudovito zamotano, in celo za najbistrejšega misleca je nemogoče, da bi mogel vse njene strani izpoznati, vse sile, ki v nji delujejo, tako natančno zmeriti, da bi mogel z gotovostjo vedeti, kakšne družabne oblike povzroči vzajemno delovanje teh sil.

Nova družabna oblika ne pride v veljavo na tak način, da n. pr. narišejo posamezne bistre glave načrt, kako bi se jo dalo najboljše napraviti in da tudi, če dobe potrebna sredstva, potem že to socialno poslopje po tem planu zgrade in uređe.

Nova družabna oblika je bila doslej vedno rezultat dolgih bojev ,polnih izprememb. Bojevali so se izkoriščani razredi proti izkoriščujočim; vojskovali so se propadajoči, reakcijski proti kvišku hrepenečim revolucijskim razredom. V teh bojih se združujejo različni razredi med seboj na najrazličnejše načine v svrho, da se boré proti dugim, nasproti jim stoječim razredom: tabor izkoriščanih je združil semtertja revolucijonaje in reakcionarje; tabor revolucijonarjev je združil semtertja izkoriščane in izkoriščevalce.

V posameznih razredih samih so često različne smeri po različnosti naziranja, temperamenta, življenjskega stališča posameznikovega in pa celih slojev. Moč vsakega poedinega razreda končno je bila vedno nekaj, se zelo izpreminjajočega; stopala je ali padala, kakor in kolikor je njeno naziranje na dejanske razmere, njena odločnost in obseg njenih organizacij in njena važnost v gospodarskem vrvenju rasla ali padala.

V bojih teh razredov, ki so bili polni izprememb, so razpadale polagoma stare, že nevzdržljive oblike, in so bile nadomeščene z novimi. Ni pa bilo vedno novo, ki je prišlo na mesto starega, tudi pravo; to bi moglo biti le, če bi dobili revolucijonarski razredi sami gospodstvo in najvišjo družabno prevdarnost. Kjer in koliko časa tega ne bo, bodo zmeraj napake; pogostoma se je izkazalo novo povsem ali deloma skoro prav tako nevzdržljivo, kot je bilo premagano staro. Čimbolj je pritiskal gospodarski razvoj, tembolj je bilo jasnejše ono, kar je zahteval in tem večja je bila moč revolucionarnih razredov, da potrebno izvrše. One uredbe revolucijonarnih razredov, ki so bile v nasprotju z zapovedmi gospodarskega razvoja, so razpadle in se pozabile; one uredbe pa, ki so bile potrebne, so zadobile hitro korene in jih pristaši starega niso mogli več izruvati in iztrebiti.

Na takseš način je nastala doslej vsaka nova družabna uredba; takozvani revolucijski časi so se razločevali od drugih časov družabnega razvoja le stem, da so se ti dogodki odigravali potem le mnogo hitrejše in silnejše.

Vidi se, da se gradi družabne oblike na druge načine kot poslopja. Poprej izvršeni načrti ne pridejo v poštev. Danes torej, oziraje se na to izpoznanje, delati še "pozitivne predloge" za zgradbo države prihodnjosti, je približno prav toliko vredno in umetno, kot če bi pisali vnaprej zgodovino prihodnje vojske.

Tok razvoja ni pa sicer neodvisen od posameznih oseb. Vsakdo, kdor živi v družbi, ima nanjo večji ali manjši vpliv. Posamezne osebe ki se odlikujejo vsled svoje nadarjenosti ali vsled svojega družabnega stališča, morejo vplivati na tok razmer celih držav skozi cela desetletja. Eni da pospešujejo napredek s tem, da pokažejo nove nazore v družabnih spojitvah, ali da jih poljubno raztolmačijo širokim plastem ljudstva, ali s tem, da organizirajo revolucionarne razrede, da združujejo njih moč in povzroče, da se jo uporablja z ozirom na namen. Drugi zopet s tem, da ovirajo napredek, ko se v nasprotni smeri uveljavljajo. Prvi delujejo, da pospešijo razvoj, da bolest in žrtve, kar jih ta napravi, zmanjšajo; drugi, da razvoj zadržujejo, da pomnožujejo bolest in žrtve, ki jih ta s seboj prinaša. Kar pa ne more nihče, niti najmogočnejši monarh niti najglobljі mislec, to je: smer razvoja določati po svoji volji in oblike, koje ta zadobi, naprej prorokovati.

Zato ni nič smešnejšega, kot zaopod ouupod ʃnu :snu po ɥiɐʌnʃ bo "države prihodnjosti", za kojo mi stremimo. Tako smešna je ta zahteva, ki pa še ni bila nikoli stavljena na kako drugo stranko, da bi bilo brezkoristno toliko besedij napisati o njej, če bi ta smešna zahteva ne tvorila baš najresnejši pomislek, ki ga naši nasprotniki širijo proti nam. Drugi pomisliki so pa še bolj smešni.

(Dalje prih.)

Nov naročnik na Proletarca postane nov bojevnik za osvoboditev delavstva.

Kako se ubija socializem.

NEKOLIKO ODGOVORA DR. JOSIPU GORIČARJU. — Etbin Kristan.

KOLONIJALNI PROBLEM.

Kolonijalno vprašanje pač ni tako enostavno, da bi se moglo s par stavki povedati vse o njem. Tudi ni snovanje kolonij šele iznajdba kapitalizmu. Vse do začetka staroga veka lahko zasledujemo take ustanovitve in vemo, da so kolonije že tedaj dajale povod za krute vojne. Toda kako igra na primer denar v kapitalistični družbi drugačno vlogo kakor v stari; kakor se je država prilagodila potrebam kapitalističnega sistema; kakor se mora vse takorekoč aklimatizirati v družbi svoje dobe: tako imajo tudi kolonije v sedanjosti pretežno značaj vladajočega sistema. Predmet kapitalističnega izkoriščanja so.

To še ne pomeni, da ni za snovanje kolonij absolutno nobenega drugega povoda. Moderni socializem je prost vsakega fanatizma, ker bi bilo vse njegovo delo obsojeno na neuspešnost, ako ne bi za vsak pojav iskal vzrokov. Objektivno raziskavanje vseh razmed izhaja iz njegovega največja znanstvenega značaja, ki je njegova največja vrednost. To velja za vsa družabna vprašanja, za vse socialne pojave torej tudi za kolonijalni problem.

V vseh časih se je dogajalo, da se je prebivalstvo v tem ali onem kraju močno množilo. Tudi če človek ne prisega na Malthusovo teorijo, mora priti do spoznanja, da postane življenje v takem kraju lahko kritično.

Naša zemlja nedvomno lahko prehrani neštetokrat več ljudi, nego jih je na svetu sedaj. Fraza, da so vojne od časa do časa potrebne, češ da je naš planet preveč obljuden, kar se pogostoma sliši, spada gotovo med najbolj neumne. Toda res nost niti članom lastnega rodu. Tako so na pridobiti od prirode toliko, kolikor bi bilo mogoče. Lakota, prava, množice moreča lakota, je več kakor enkrat razsajala med človeškim plemenom, ki je ni znalo premagati.

V preteklosti so bila človeška sredstva nezadostna in v barbarskih časih so si ljudje v takem slučaju pomagali na barbaričen način. Okrutnost napram tujcem je lastnost neciviliziranih plemen; ali v časih bede ni prizanašala neusmiljenost niti članom lastnega rodu. Tako os na primer stari Germani — toda ne le oni — v slučaju pomanjkanja "posvetili bogovom" vse nepotrebne jedce, starce in otroke; pognali so jih namreč v puščavo, da so se jih iznebili. Na Islandiji se je zgodilo to še leta 976 po Kristusu, torej v dobi, ki se je že davno davno označevala za kulturno. Prepuščali skrb za žrtve družbe je torej stara navada in kapitalizem se lahko izgovarja, da jo je — kljub krščanstvu — le podedoval, ne pa iznašel.

VER SACRUM.

Nekoliko bolj humanitaren način za varstvo pred lakoto so imela azijska plemena v času svojega prehoda iz primitivnega barbarstva v prvo civilizacijo. Izkušnja jih je naučila, da ima vsak kraj omejeno plodovitost in da je lakota neizogibna, ako se dovoli pomnožitev prebivalstva nad gotovo mero.

Da se temu izognejo, so vpeljali redno izseljevanje gotovega dela svojega ljudstva. Najbolj znana je ta šega pri starih Rimljanih, kjer označuje izraz "ver sacrum" — sveta pomlad — spomin nanjo.

Pubes — mladi — v nasprotju s "senes" — starimi — iz katerih je bil sestavljen senat, so bili pri Rimljanih "populus" — ljudstvo. Kadar se je poslovila zima, se je moral tudi del tega mladega ljudstva posloviti od svojega plemena. Kdo zapusti rodna ognjišča, je odločil žreb.

Za boj je bila vsa sposobna mladina izurjena. Kadar je prišel čas odhoda, so vse dobro oborožili in skrb vsega plemena je bila, da je vsak dobil svoj "stipendium", to se pravi potrebno hrano za pot.

Najprej so se na grobovih prednikov doprinašale žrtve — parentalia. Potem se je obhajalo dvoje slovesnosti za slovo, caristia za slovo od sorodnikov, terminalia za slovo od sosedov. Bilo je resnično slovo, kajti upanja na kakšno svidenje ni bilo skoraj nobenega.

Zadnjih pet dni se je porabilo za odhodne priprave, ki so bile spojena s postom ,očiščevanjem i. t. d. Pri Rimljanih, živečih v južnem podnebju, kjer je pomlad zgodnja, se je to navadno vršilo meseca februarja in zato so svečan imenovali očiščevalni mesec.

Prvi marec je bil dan, ko se je izseljevanje navadno pričelo. Ta mesec je bil posvečen vojnemu bogu Martu — memsis martius. Izvoljen je bil vojskovodja — imperator — čigar oblast nad življenjem in smrtjo so označevali "fasces" — zvezane palice, med katere se je pozneje vtaknila tudi sekira. To znamenje so nosili pred njim in vsi člani čete so mu bili dolžni brezpogojno pokoršćino, za katero so se morali zaobljubiti.

Na dan odhoda je ugasnil ogenj na domačih ognjiščih. Potovanje je bilo kajpada v tistih časih nekoliko manj udobno kakor dandašnji. Medtem ko ni bilo treba plačevati železniškim kraljem oderuške voznine, je bilo treba prenašati razne druge neprijetnosti. Četa je korakala in le najpotrebnejša prtljaga se je vozila na surovo tesanih vozovih; pri tem je bilo treba paziti na živino, na zakonske in nezakonske otroke, in na eventualne sovražnike. Prenočevalo se je v šotorih, posebna, v ta namen določena dekleta so pa morala vsak večer pripraviti ogenj. To je bilo v časih, ko niso poznali vžigalic in tudi niso znali izkresati iskre iz kamna, zelo važna naloga, tako da so morala dekleta — vestalke — obljubiti, da se izognejo v dobi potovanja poroki in materinstvu; njih devištvo je imelo torej zelo materijalen vzrok, materinstvo bi jih bilo namreč lahko oviralo pri izpolnjevanju njih dolžnosti.

Do 1. junija je lahko trajalo tako potovanje. Tedaj so se napravile surove koče iz vej in ila in sezidala ognjišča. Živina se je pognala na pašo, posejalo se je žito in četa se je vdomačila, kakor je najbolje mogla. Če ni bil kraj ugoden, se je potovanje prihodnje pomlad nadaljevalo.

ŽIVI SPOMINI.

Ali to ni bilo koloniziranje. Četa, ki je zapustila svoj rod, je prekinila vse stike z njim. Organizirala se je zase, živela je svoje lastno življenje, ohranila stare šege, če so bile za nove razmere ugodne, se privadila novim, in če je nastala nevarnost, da bi se prebivalstvo preveč pomnožilo, so morali zopet posamezni oddelki romati v tuje kraje, vedoči, da gredo v novo življenje in postanejo nov rod.

Tudi ko je prišlo tako potovanje iz mode, ker se je obdelovanje zemlje izpopolnilo in zboljšalo, da je moglo polje prehraniti mnogo več ljudi, kakor prej, je ostal spomin na to šego. Tako na primer so imeli Rimljani, ko so že živeli v starih naselbinah, prvega marca svoj campus martius, vojno zborovanje, katerega ni nalagala praktična potreba. Podobne slovesnosti so se ohranile tudi pri drugih plemenih in še danes so v raznih deželah "Martova polja", Campo Marzio, ko že davno nima mesec marec svojega nekdanjega pomena in je Mars davno odstavljen od svojega božanstva.

Čuvajke ognja so v zgodovinskem Rimu postale vestalke, služabnice boginje Veste, in so zaobljubovale devištvo, ko ni bilo nobene praktične potrebe več za to. Dne 1. marca je ugasnil ogenj v Vestinem hramu in se je nanovo vžgal ,da je potem gorel vse leto — predkrščanska večna luč.

Na ta način se je arijsko pleme razširilo po Evropi in zapadni Aziji in prodrlo še globoko v srednjo Azijo, se diferenciralo in razvilo v razne, med sabo boljinbolj tuje narode.

STARE KOLONIJE.

Ko se je razvila primitivna država in njena oblast, se je v tem marsikaj izpremenilo. Izseljevanje se tudi tedaj ni moglo opustiti, kajti problem preživljanja se tudi pozneje ni mogel rešejanju. Kdor hoče osvajati, pa ne mara izgubiti, svojega ljudstva. Država je organizacija moči.

Primitivna družba se je hotela le ohraniti in na pomnožitvi ji ni bilo mnogo ležeče. Ako je spoznala, da ugrožava pomnožitev njeno eksisteneo in blagostanje, katerega je bila vajena, tedaj je ni nič bolelo, če je odrezala nekoliko udov. Država je hotela vladati in razširjati svojo vlado. Eno je bilo spojeno z drugim. Gospodstvo jo bilo tem varnejše, čim obširnejša je bila njegova oblast. Veliki državi se je bilo manj bati pogina, kakor majhni. Iz tega je izviralo stremljenje po osvajanju. Wdor hoče osvajati, pa ne mara izgubiti, kar je njegovega.

Tudi v državi je postajalo izseljevanje od časa do časa potrebno, da se prepreči pomanjkanje živil. Toda ta organizacija ni več trpela ,da bi se prekinili stiki med izseljenci in matico. Pošiljala jih je v svet kot pionirje svoje oblasti. To je postalo mogoče, ko so se zboljšala prometna sredstva na suhem in na vodi. Zveza z matico ni bila več nemogoča reč in država jo je porabila za svoje povečanje. Nove naselbine njenega ljudstva so bile zdaj njena last in priznavala jim je le toliko samostojnosti, kolikor je morala.

Naselišča so bila zdaj kolonije. Iz prvotne mestne države je postala deželna država in sčasoma je dobivala posest tudi v oddaljenih krajih, celo onstran morja, kakor na primer Grška v Mali Aziji.

S politično močjo države se je na ta način povečala tudi gospodarska sila matice. V kolonijah so se dobivale surovine, ki jih ni imela domačija. Zunanje naselbine so pogostoma dajale matici pridelke, brez katerih bi bila sama kljub izseljevanju lahko prihajala v bedo; kajti tudi izseljevanje ni moglo biti več neomejeno, odkar je potrebovala država vojaško silo.

Kolonije so postajale važne trgovinske postojanke in so omogočale razširjanje kupčevanje tudi z dalnjo tujino. Obenem so pa postajale tudi vojaške postojanke, enako važne za obrambo obstoječe oblasti, kakor za osvajanje.

MODERNA KOLONIZACIJA.

Naraščanje prebivalstva je tudi v moderni družbi koljiv problem. In kompliciran je ta problem sedaj veliko bolj kakor nekdaj.

V industrijskih državah rastejo ogromna mesta iz tal, širijo se kakor povodenj spomladi, raztegajo roke kakor polipi po okolici, izpreminjajo kmečke kraje v tovarniška predmestja, a kljub obširnemu prostoru se tlačijo in stiskajo ljudje po njih kakor sardine v škatli. Želodec velikega mesta potrebuje vse več in več dežele za svojo prehrano. Toda industrija izpodriva poljedelstvo. Metode obdelavanja zemlje se izboljšavajo, ali tudi z najboljšo agrikulturo se ne more iz zemlje izsiliti več nego more dati. Živila se morajo uvažati iz tujine. Večja in večja postaja potreba uvoza. To pa pomeni odvisnost od tujine. Čim večja postaja, tem bolj se je želi država rešiti. Ker se izpreminja domača dežela v ogromno tovarno, raste želja po drugi deželi, ki bi se obdelavala za živež. Afrika ima več zemlje, nego je rabijo ondotni domačini za svojo prehrano. In divjaki so. O racionalnem poljedelstvu nimajo pojma. Osvojiti tako deželo se pravi zagotoviti si živeža brez odvisnosti od drugih držav.

Ali osvojena zemlja se mora tudi obdelavati, bolje obdelavati, nego jo znajo črnci sami od sebe. Poslati je treba torej tja ljudi, da jih nauče modernih metod. Učitelji pa morajo biti obenem gospodarji, kajti brez tega se ne bi zamorski lenuhi brigali za delo.

Pomnoževanje prebivalstva postane tu in tam tako, da tudi uvoz živil ne reši latentne krize. Domača dežela postane enostavno pretesna. Kapitalistična industrija vidi seer rada, da ji je mnogo rok na razpolago. Ne da bi hotela zaposliti vse. Na delo jih jemlje le toliko, kolikor jo potrebno za njene možne profite. Ali če je poleg zaposlenih rok še toliko nezaposlenih, je to zelo ugodno, ker omejuje "pretirane" zahteve delavcev. Iz industrijske rezervne armade se rekrutirajo stavkokaze in za vse pripravljeni hlapci kapitalizma.

Toda kapitalizem prihaja v zagato. Tudi rezervna armada proletariata hoče jesti, in če izostja hrana predolgo, postanejo ljubljenci izkoriščevalcev lahko nevarni. Čim se kje zasvetijo bliski revolte, prilezejo trume iz neznanih kotov, pripravljene za vsakovrstno nasilstvo, ne iz političnega prepričanja, ampak od lakote.

Domača dežela postaja pretesna. Morda je tudi nerodovitna kakor slovenski kras, kakor dalmatinske pečine, kakor puščavnate obale severne Nemčije. Morda je v takih krajih industrija premalo razvita, ker ne obljubuje kapitalistom toliko profita, kolikor v ugodnejši legi. Kam s prebitkom ljudstva? Kam ž njim, da bo imel domači kapitalizem vendar profita od njega?

V tujino! Ampak ta tujina mora priti pod kontrolo domačega kapitalizma. Država jo mora osvojiti. Izseljence bodo tedaj "ščitili domači zakoni." Da bodo res uživali tako zaščito, mora vojaštvo z njimi. Le če postane nova dežela kos domače dežele, ostane narod kljub nujnemu izseljevanju nerazdeljen .

Moderna kolonijalna politika jo posledica razmer, posledica nujnosti. Lepo se lahko idealizira, ali njeno ozadje je vseskozi materijalno. Njen namen jo profit.

Izseljevanje postaja tudi v naših časih potrebno, ker je pomnoževanje prebivalstva v raznih krajih različno. Preobljudenje postaja tupatam resnično. Edino izhod kaže tedaj v druge, manj obljudene kraje. To bi bil lahko blagoslov za človeštvo, če bi bila družba tako organizirana, da bi mogla reševati problem izseljevanja in naseljevanja brez konfliktov. Ali kapitalistična družba ne more tega. Ker je profit duša kapitalizma, stoje tudi pri teh vprašanjih profitarski interesi v prvi vrsti. In kjer odločuje dobičkarstvo, so konflikti neizogibni.

Izpremembe podnebja.

Kadar ne vedo ljudje o čem govoriti, pa vendar ne morejo molčati, tedaj začno o vremenu. To je taka splošna navada, da služi humorističnim listom za zabavo. Res se zdi človeku včasi smešno, včasi pa na smrt dolgočasno, zlasti če mora v enem dnevu desetkrat slišati enako opazko.

Vendar je pa nadvse naravno, da govore ljudje ravno o vremenu največ, kajti vreme vpliva na naše razpoloženje, na dobro ali slabo voljo, na naš posel, na naše zabave, na naše zdravje. Kaj pomeni n. pr. dež ali suša za kmeta, nadalje pa tudi za vse ljudi, ki potrebujejo za življenje krompirja, pšenice in drugih božjih blagoslovov? Če vlada vsled tega veliko zanimanje za vremenske prikazni že v navadnih časih, mora postati še prav veliko v časih, ko se navidez vreme popolnoma razlikuje od običajnega.

Tak čas smo imeli par leti. Mokri in mrzli spomladi je sledilo poletje, ki sploh ni zaslužilo tega imena, kajti vsak dan je deževalo in tudi zima se je pokazala s svoje najslabše strani. Bolj kot kdaj prej se je povpraševalo po vzrokih te nenavadne prikazni. Nekateri so trdili, da so veliki nalivi z nato sledečimi poplavami posledica neumestnega izsekavanja gozdov, ki se je v zadnjem času vršilo v številnih deželah, kar da je imelo tudi vpliv na podnebje. Drugi pa zagovarjajo teorijo, da se je naše podnebje popolnoma izpremenilo in da se bliža naša mati zemlja, mrzlejši in mokri dobi, kajti v zadnjem času se je precej ohladila in postarala.

Kar se tiče najprvo vpliva gozda na podnebje, se ne more zanikati, da je gozd velikanskega pomena za preskrbo vode v tej ali oni deželi. Vsled tega, da sprejemajo gozdna tla skoro večino padavine, ki pronica le polagoma v nižje ležeče plasti, nakar se dovaja voda vrelcem in rekam, se prepreči ali zmanjša pri velikih nalivih hitro naraščanje vrelcev in rek. Pri tajanju snega v pomladi prepreči gorski gozd nenadno odtekanje stajanega snega, dočim se taja na golih gorovjih sneg zelo hitro ter odteče voda v obliki hudournikov. Ta vpliv gozda pa se omejuje seveda le na gotove pokrajine in obstoj ali pomanjkanje gozda ni še vzrok velikih klimatičnih izprememb, ki se raztezajo preko razseženega ozemlja.

Dokler so se prepirali o vzrokih izpremembe podnebja, se ni prišlo do pravega spoznanja teh izpremememb samih. Da se je podnebje izpreminjalo, je bilo dokazano z dejstvom, da so postali ledeniki v gorovjih v gotovih časih večji, torej prodirali so proti dolinam, dočim so v drugih časih zopet izginili ali se skrčili glede na obseg. To naraščanje in pojemanje velikih ledenih mas pa ni mogla biti posledica temperaturnih razlik enega ali par let. temveč se je moralo trajno izpremeniti podnebje dotičnega ozemlja.

Profesorju Brueckner v Bernu, Švica, gre zasluga, da je razkril in utemeljil menjavo podnebja. Učenjak je bil predvsem opozorjen na dejstvo, da je šlo z odhajanjem ledenikov roko v roki gibanje glede površine jezer, posebno onih brez odtoka. To gibanje jezerskih površin brez odtoka je moralo imeti svoj vzrok v večji ali manjši padavini, kajti višina dežja je odvisna od začasnega zračnega pritiska ter od temperature. Vsled tega so se po vrsti preiskale vse te prikazni. Pri tem se je pojavil presenetljiv rezultat, da se namreč približno v dobi 35 let redno ponavljajo gibanja ledenikov in jezer ter nadalje množine padavine obseg zračnega pritiska in drugih vplivov. S tem pa se je tudi ugotovilo, da je podnebje vse zemlje podvrženo gibanjem, ki trajajo nekako 35 let in katera se vsled tega imenujejo sekularna gibanja.

Iz gibanj termina vinske letine, ki so se že iz pradavnih časov zaznamovala, ter iz ponovnega nastopa ostrih zim, katere se da zasledovati nazaj do leta 1000 po Kristu, se je dokazala v 35 slučajih ta 35-letna izpremememba podnebja. Malenkostno izpremembo temperature ¾ stopinje Celzija bi smatral človek za dejstvo, ki ni niti vredno vpoštevanja. Dejstva pa nas uče drugače. Ledeniki Visokih Tavrov se zmanjšajo v suhi dobi za nekako 16 odstotkov in vsa masa ledenikov se zmanjša za 25 kubičnih kilometrov. Potom tako malo zmanjšane temperature se stopi ledena kocka treh kilometrov debelosti in dolžine. Površina Kaspiškega morja je padla v suhi dobi za tri metre in njegova površina se je zmanjšala vsled tega za 13,000 kvadratnih kilometrov. Jezero George v Novem Južnem Walesu v Avstraliji, ki je v deževni periodi dolgo 20 do 30 kilometrov, široko 10 kilometrov ter globoko 5 do 8 metrov, se izsuši v suhi dobi; na enak način izginejo odtoki številnih jezer v Afriki.

Brez vsakega dvoma je vpliv izpremembe podnebja največjega pomena za poljedelstvo. V srednji in zapadni Evropi odpada 77 odstotkov vseh bogatih in obilnih letin na suho dobo in 77 odstotkov slabih letin na mrzlo in deževno dobo. V suhih krajih je stvar seveda obratna.

Ker je izpremememba podnebja v zvezi s padanjem in dviganjem vode, ki se nahaja pod površino zemlje, so tudi izpremembe podnebja največjega pomena za zdravstveno stanje ljudi, živečih na dotičnem ozemlju. Za legar ali tifus se je na primer na podlagi statistik ugotovilo, da je umrljivost v časih s pojemajočo temljeno vodo veliko večja, kot pa v časih, ko ta voda narašča. Za druge epidemične bolezni manjkajo doslej potrebni podatki, vendar pa se misli, da je izpremememba podnebja velikega pomena za razširjenje kolere in influence.

Blokada pred sto leti.

(Konec na 5. strani.)

sčasoma pridružile ne francoski strani skoraj vse takratne evropske države: Pruska. Rusija, Danska, Španska, Avstrija in Italija. Danska in Rusija sta na severu, ostale države so pa na jugu ovirale vsak promet z angleškim blagom.

Toda pred sto leti tehnika še ni poznala takih bojnih sredstev, kot jih imamo danes. Fulton je ravno nekako v tistih časih iznašel podmorski čoln in stavil svojo iznajdbo Franciji in pozneje Angliji na ponudbo; vendar brez uspeha; šele kasneje se je Amerika lotila njegove iznajdbe .

Nastal je sčasoma proti tej blokadi splošen odpor in blokada je ostala brez pravega uspeha. Trgovina je našla vkljub splošni zaprtiji pota, da se je dalje razvijala. Cvetelo je posebno tihotapstvo. — Zlasti Grki in Amerikanci so vzdrževali obojestranski promet kljub blokiranju pristanišč.

Napram temu se je Napoleon boril na ta način, da je proglasil vse kolonialno blago za angleško in ga obdavčil s 50-odstotnim takozvanim kontinentalnim davkom. Kasneje je odredil celo sežiganje in uničenje angleškega blaga.

Vendar ni vse to imelo pravega uspeha. Trgovina se je kljub temu razvijala naprej in hodila svoja pota, dokler se ni list zgodovine zasukal, da je postal Napoleon zopet osamljen, ponižan in potlačen in je prostost mednarodne trgovine zopet vzcvetela.

V družbi, kakršna je sedaj, se lahko vpeljujejo najraznovrstnejše reforme. Gotovo je med njimi tudi mnogo takih, ki bi koristile in zboljšale razmere. Socialistična stranka sama zahteva mnogo reform. Ali razlika med njo in drugimi strankami je ta,da se tudi najpoštenejše izmed zadnjih zadovoljujejo z reformami in nočejo več in se celo na vso moč upirajo, da bi se šlo preko meja njihovih reform. Socialistična stranka pa je revolucionarna in smatra reforme le za malo olajšanje sedanjih težav in za pripravo revolucije.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908. | Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

PREDSEDNIK: Ivan Prostor, 6120 St. Clair Ave. Cleveland, Ohio.
PODPREDSEDNIK: Josip Zorko, R. F. D. 2, box 113 West Newton, Pa.
TAJNIK: Blas Novak, 20 Main St., Conemaugh, Pa.
POMOŽNI TAJNIK: Andrej Vidrich, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.
BLAGAJNIK: Josip Žele, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
POMOŽNI BLAGAJNIK: Frank Pavlovčič, b. 647, Forest City, Pa.

NADZORNIKI:

1. nadzornik: Ivan A. Kaker, 207 Hanover St., Milwaukee, Wis.
2. nadzornik: Nikolaj Povše, 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
3. nadzornik: Frank Kaučič, b. 73, Dunlo, Pa.

POROTNIKI:

1. porotnik: Anton Lavrič, box 8, Yukon, Pa.
2. porotnik: Frank Bavdek, 6303 Glass Ave., Cleveland, Ohio.
3. porotnik: Anton Welly, box 53, Superior, Pa.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

Martin Jager, Conemaugh, Pa.
Ivan Gračner, 546 Rossel Ave., Johnstown, Pa.
Stefan Zabric, Conemaugh, Pa.
Ivan Suhadolnik, Box 253, South Fork, Pa.
Ignac Pečjak, 287 Cooper Ave., Johnstown, Pa.
Franc Pristave, Conemaugh, Pa.

GLAVNI URAD v hiši št. 20 Main St., Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.
Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Conemaugh Deposit Bank, Conemaugh, Pa., in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.
V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

IZ GL. URADA S. D. P. Z.

GLASOVNICA

posameznih članov S. D. P. Z.

za izvolitev glavnih odbornikov S. D. P. Z. po združenju s S. P. Dr. Sv. Barbare in določitev uradnega glasila združene organizacije.

Skupna seja glavnih odborov združujočih se organizacij dne 21. oktobra je na podlagi po splošnem glasovanju sprejete pogodbe za združenje razvrstila vse glavne odbornike prizadetih organizacij kot kandidate za bodoči glavni odbor in sicer na ta način, da so vsi glavni odborniki S. P. Dr. Sv. Barbare protikandidatje glavnim odbornikom S. D. P. Z. v enakih uradih.

Vsak posamezni član in članica naj glasuje le za enega kandidata za eden in isti urad s tem, da zaznamenuje s križem (X) v četverokotu poleg kandidata, za katerega glasuje.

Glavni predsednik: (glasuj za enega.)
Ivan Prostor
F. S. Tauchar

Podpredsednik: (glasuj za enega.)
Jožef Zorko
Jakob Dolene

Glavni tajnik: (glasuj za enega.)
Blaž Novak
Frane Pavlovčič

Opomba: Z večino izvoljeni ostane glavni tajnik in tajnik manjšine 1. pomožni tajnik.

2. pomožni tajnik: (glasuj za enega.)
Andrej Vidrich
August Gostiša

Glavni blagajnik: (glasuj za enega.)
Jožef Žele
Jožef Marinčič

Pomožni blagajnik: (glasuj za enega.)
Anton Hochevar

Predsednik nadzornega odbora: (glasuj za enega.)
Ivan A. Kaker
Jožef Peternel

1. nadzornik: (glasuj za enega.)
Nikolaj Povše
Jernej Hafner

2. nadzornik: (glasuj za enega.)
Franc Kaučič
Ivan Grošelj

Predsednik porotnega odbora: (glasuj za enega.)
Anton Lavrič
Martin Obrežan

1. porotnik: (glasuj za enega.)
Franc Bavdek
Franc Teropčič

2. porotnik: (glasuj za enega.)
Anton Welley
Jožef Golob

Vrhovni zdravnik: (glasuj za enega.)
Dr. F. J. Kern
Dr. Jožef V. Grahek

Uradno glasilo: (glasuj za en list.)
Proletarec
Glas Naroda

Član društva.....št.....

v..... dne.....

.....
Podpis člana.

NAVODILO:

Glasovanje posameznih članov se prične dne 17. novembra 1917. ter zaključi dne 1. januarja 1918.

Društveni tajniki naj se poslužijo ene prazne glasovnice, katero naj izpolnijo kot poročilo o izidu splošnega glasovanja pri društvu s tem, da vpišejo v posamezne četverokote skupna števila oddanih glasov za posamezne kandidate.

Od društvenih tajnikov izpolnjene glasovnice kot poročila o izidu glasovanja imajo dospeti v glavni urad zveze najkasneje do 5. januarja 1918; kasneje došla poročila se ne bode vpoštevala.

Glasovnice posameznih članov naj se hranijo v društvenem arhivu do časa, ko bo splošni izid glasovanja objavljen v glasilu. Takoj po objavi izida splošnega glasovanja naj društva vpošljejo vse odglasovane glasovnice posameznih članov v gl. urad Zveze.

IZ GLAVNEGA URADA S. D. P. Z.

Vsa krajevna društva S. D. P. Z. (vštevši postaje S. P. Dr. Sv. Barbare) dobe glasovnice o bodočih pravilih združene organizacije.

Glasovnice o bodočih pravilih so precej obširne, ker se daje s tem glasovanjem prilika vsem članom in članicam, da glasujejo o posameznih točkah bodočih pravil.

Glasovnice so izdelane na ta način, da vsak član in članica lahko glasuje le z enem znamenjem (X) za ali proti pravilom v celoti, ali pa o posameznih točkah.

Člani in članice, ki glasujejo za ali proti predloženim pravilom v splošnem, naj zaznamujejo s križem (X) v štverokotu pod besedo "da" ali "ne" v SPLOŠNI GLASOVNICI. Člani, ki glasujejo potom splošne glasovnice, ne morejo glasovati o posameznih točkah, ker bi taka glasovnica ne bila veljavna.

Člani, ki se strinjajo z nekaterimi točkami, z drugimi pa ne, naj se poslužijo glasovanja po točkah. Taki člani naj zaznamujejo z križem (X) poleg točke, s katero se strinjajo pod besedo "da" in poleg točke, s katero se ne strinjajo, pod besedo "ne".

SPLOŠNA GLASOVNICA:

. . . . . .

Spodaj podpisani član(ica) sem se seznanil(a) z vsebino predležečih pravil S. D. P. Z. ter z njimi v celoti strinjam.

. . . . . .

GLASOVNICA O POSAMEZNIH TOČKAH:

(Tukaj slede popolna pravila za odglasovanje posameznih točk, ki se pa zaradi obširnosti na tem mestu ne priobčijo.)

Glasovanje posameznih članov se vrši med 17. novembrom 1917 in 31. decembrom 1917.

Društveni tajniki naj poročajo v glavni urad Zveze o izidu odglasovanja pri društvu s tem, da izpišejo na eno prazno glasovnico v posamezne prostore števila oddanih glasov.

Poročila društvenih tajnikov morajo dospeti v gl. urad S. D. P. Z. najkasneje do dne 5. januarja 1918.

Glasovnice posameznih članov naj se hranijo v društvenem arhivu, do objavljenja vsega izida splošnega glasovanja, na kar naj se vpošljejo v glavni urad Zveze.

BLAS NOVAK, tajnik.

ZAPISNIK ZDRUŽITVENE KONFERENCE S. D. P. Z., S. P. D. SV. B., S. S. P. Z., J. S. K. J. in A. S. B. P. D.,

dne 19. oktobra 1917 v Johnstownu, Pa.

Zasedanje združitvene konference glavnih oziroma združevalnih odborov S. D. P. Z., Slov. Podp. Dr. Sv. Barbare, Slov. Svob. Podp. Zveze, Jugo-Slov Kat. Jednote in Avst. Slov. Bol. Podp. Društva, dne 19. oktobra 1917, v Turner Hall, Johnstown, Penna.

Navzoči za S. D. P. Z.: Ivan Prostor, predsednik; Josip Zorko, podpredsednik; Andrej Vidrich, zapisnikar; Blaž Novak, tajnik; Josip Žele, blagajnik; Frank Pavlovčič, pomožni blagajnik; Povše Nikolaj, Kavčič Frank, Anton Lavrič, Frank Bavdek, Anton Welley.

Za Slov. Podp. Dr. Sv. Barbare: F. S. Tavčar, Fr. Pavlovčič, August Gostiša, J. Marinčič, J. Peternel, J. Hafner, J. Grošelj, M. Oberšan, F. Teropčič in J. Golob.

Za S. S. P. Zvezo: Jos. Fritz, F. Somrak in J. Kvartič.

Za J. S. K. J.: Rudolf Perdan.

Za Avst. Slov. Bol. Podp. Dr.: Jos. Fritz, pooblaščenec.

Predsednik S. D. P. Z., John Prostor, otvori sejo s primernim nagovorom in pozdravom ter apelira na navzoče, da delujejo nepristransko za korist skupnega članstva, za združitev slovenskih podpornih organizacij.

Brat Peternel predlaga, da se izvoli konferenčnega predsednika in podpredsednika. Podpirano in sprejeto.

Soglasno se izvoli za predsednika br. F. S. Tavčar-ja in za podpredsednika Josip Zorko-ta, katera zasedeta svoja mesta.

Za zapisnikarja sta izvoljena: Zapisnikar S. D. P. Z. in zapisnikar dr. Sv. Barbore.

Br. Pavlovčič predlaga, da se da zapisnik tiskati v tiskarni v tolikih izvodih, da dobi vsako društvo, oziroma postaja prizadetih organizacij, po en iztis, nakar naj se tiskovine odpošlje na gl. tajnike, kateri razpošljejo iste na svoje društvene tajnike. Br. Perdan podpira. Predlog se sprejme soglasno.

Br. Hafner predlaga, da se zboruje od 8.—12. in od 1.—5. ure popoldne. Predlog podpiran.

Br. Marinčič stavi protipredlog, da se zboruje od 8. do 12. in od 1:30 do 5:30 popoldne. Protipredlog podpiran. Rezultat: Za predlog 10 glasov, za protipredlog 10 glasov. Vsled enakosti glasov, odloči predsednik za prvi predlog, z 15 minutnim odmorom dopoldne in popoldne, nakar sledi:

Poročilo združevalnih odborov.

Za S. D. P. Z. poročajo:—

Brat Prostor poroča, da je takoj, ko je sprevidel, da se je konferenca za združitev S. D. P. Z. in S. P. Dr. Sv. Barbare dobro obnesla, začel delovati za združitev s S. S. P. Z. in J. S. K. J., katere organizacije so se tudi povoljno odzvale.

Br. Novak poroča, da je večji del korespondence za združitev vodil brat Prostor. Pojasnuje, da se je članstvo S. D. P. Z. in Sl. P. dr. Sv. Barbare, izjavilo potom glasovnic, da je članstvo naprednih organizacij prišlo do spoznanja, da je združitev dobra in potrebna.

Br. Vidrich poroča v zmislu kot prejšnja poročevalca, dostavlja pa, da je združitev vseh organizacij potrebna, in prepričan je, da se članstvo tudi pri ostalih organizacijah zavzema za isto v veliki večini.

Poročilo zastopnikov S. D. P. Z. se vzame na znanje.

Za Slov. Podp. društvo Sv. Barbare poročajo:—

Br. Tavčar poroča, da je po svoji moči deloval za združitev, da pa je br. Pavlovčič večinoma vodil korespondenco. Upa, da bo današnja konferenca pokazala, da je kos svoji nalogi, povzame potrebne korake in postavi trdno podlago združenju, da se v doglednem času združijo vse slovenske podporne organizacije.

Br. Pavlovčič poroča, da je delovanje za združitev pri dr. Sv. Barbare najtežje, ker so gotovi faktorji, posebno pri postaji štev. 1., proti združitvi; po glasovanju pa se spozna, da je članstvo, ki je bilo pred časom absolutno proti združitvi, sprevidelo dobro stran in potrebo združenja.

Br. Oberšan poroča, da je po svoje deloval za združitev, posebno pri postajah in članstvu v državi Kansas, katero je tudi pokazalo z glasovanjem, da je za združitev.

Br. Peternel poroča, da je enako po svoji moči deloval za združitev, posebno pa pri postaji, katere član je on. Pred par meseci je bilo članstvo še proti združitvi, medtem je pa sedaj glasovalo vse, razun enega, za združitev.

Poročilo se vzame na znanje.

Za J. S. K. J.

poroča br. Rudolf Perdan, da je konvencija J. S. K. J. v Eveleth-u sprejela rezolucijo za združitev ter da je cel gl. odbor za to. Od glavnega urada ima polno moč, da zastopa J. S. K. J. na združitveni konferenci ter želi, da pridemo do skupnega sporazuma ter da se združenje izvrši, ne glede na politično ali versko prepričanje. Priporoča, da vsaka stranka nekoliko popusti, da pridemo čimprej do končnega cilja — do združitve.

Poročilo se vzame na znanje.

Za S. S. P. Z.

poroča br. Fritz, da se je S. S. P. Z. na svoji zadnji konvenciji izrazila za združitev ter je ta organizacija prva sprožila misel za združitev podpornih organizacij. On upa, da se danes izdela načrt, po katerem bo mogoče ugoditi želji skupnega članstva.

Brat Somrak poroča v istem zmislu. Upa, da ima kateri navzočih zastopnikov načrt, katerega naj bi se držali, da pridemo do kakšnega definitivnega sklepa.

Br. Kvartič poroča v istem zmislu, s pripombo, da je bilo pri S. D. P. Z. in dr. Sv. Barbare že glasovano za združitev teh dveh organizacij, medtem ko sta S. S. P. Z. in J. S. K. J. zaostali za onima, upa pa, da se ta nedostatek popravi.

Poročilo se vzame na znanje.

Za A. S. B. P. Društvo

poroča br. Fritz, da on ni član te organizacije, temveč le samo zastopnik, oziroma, da ga je društvo pooblastilo, da istega zastopa na združitveni konferenci. Društvo je za združitev ter je voljno sprejeti vse ukrepe v svrho združitve, kateri bodo sprejeti na tej konferenci.

Poročilo se vzame na znanje.

Br. Novak poroča, da je govoril z odvetnikom. Odvetnik je pri volji priti na konferenco ter dati potrebna pojasnila. Predlagano in podpirano, da se ga pokliče, ako potrebno.

Br. Fritz prebere mnenje odvetnika Carl Stroverja iz Chicaga, glede združitve podpornih organizacij, kar se vzame na znanje. Sledi daljša razprava.

Br. Tavčar povdarja, da je pri združitvi članstvo glavni faktor. Toda, člani morebitne opozicije, pa vseeno lahko dokazujejo pred sodiščem, da je združitev le v korist gotovim uradnikom, oziroma v škodo organizacij, kar pa vsakdo ve, da to ni resnica.

Br. Fritz je mnenja, da bi bila opozicija mogoča edino le tedaj, če bi katera prizadetih organizacij ne bila solventna. Br. Novak poroča v istem zmislu.

Br. Fritz in br. Somrak sta mnenja, da sta se S. D. P. Z. in dr. Sv. Barbare odločili prehitro za združitev. Napaka je bila narejena, ker se ni povabilo na isto konferenco tudi S. S. P. Z. in J. S. K. J.

Br. Tavčar pripozna, da se je napaka v resnici naredila, upa pa, da se isto v bodočnosti popravi. Pojasnuje, da je bilo dr. Sv. Barbare zaradi svojega charterja primorano nekaj ukreniti.

Temu sledi dolga debata in razprava o nagli združitvi S. D. P. Z. z dr. Sv. Barbare. K temu govoré Pavlovčič, Tavčar, Fritz in drugi, nakar pojasni brat Tavčar, da dr. Sv. Barbare ni moglo dobiti novega ali amendiranega charterja, vsled česar je bilo potrebno, da se spoji ali združi s S. D. P. Z. kar v najkrajšem času, kar pa ne bo delalo za nadaljno združitev nikakih ovir.

Br. R. Perdan vstraja pri tem, da se počaka z združitvijo S. D. P. Z. in dr. Sv. Barbare toliko časa, da odglasuje še S. S. P. Z., J. S. K. J. in A. S. B. P. D. za skupno združitev nakar se združijo vse prizadete organizacije

Br. Tavčar omenja, da se združimo pod charterjem ene tu zastopanih organizacij. V to diskuzijo posežejo br. Prostor, Hafner in Welley.

Zaključek seje ob 12. uri dopoldne.

Druga seja.

Br. Tavčar otvori sejo ob eni uri popoldne.

Navzoči so vsi prejšnji.

Seje se udeleže tudi br. Nick Povše in dva nadzornika S. D. P. Z., zakasnelost pa opravičijo radi zamude vlaka.

Sledi nadaljevanje vsporeda predpoldanske seje.

Br. Somrak predlaga, da se preide na posvetovanje, kateri charter bi bil najpripravnejši, in pod katerim naj bi se organizacije združile. Br. Perdan podpira. Sledi debata ter pojasnila k temu predlogu. Brat Somrak je mnenja, da če gresta S. D. P. Z. in dr. Sv. Barbare še naprej s svojim delovanjem za združitev, potem društvo Sv. Barbare odpade, in se mora te dve organizaciji smatrati za eno.

Brat Pavlovčič pojasni, da bo imelo dr. Sv. Barbare še zapreke pri združitvi, vsled opozicije manjšine, ki skuša ovirati združitev. Vsled tega bo dano dovolj časa drugim organizacijam, da odglasujejo istočasno.

Predlog br. Somraka sprejet.

Preide se na poročilo o charterjih.

Za S. D. P. Z. poroča br. Novak.

Charter se glasi za neomejeno vsoto zavarovanja; pod njim se zamore članstvo zavarovati za vsoto $3,000.00. Finančno stanje je: Čistega imetja je — po zadnji reviziji — **$53,338.65. Ima 3114 članov v vseh oddelkih, ter 446 članov otroškega oddelka. Povprečna starost članstva je 29 let. Solventnost nad 102 odstotka.**

Za J. S. K. J. poroča br. Perdan.

Charter se glasi za $1,500.00 zavarovalnine, ima v 15ih državah dovoljenje ali licenco za poslovanje. **Ima nad 7000 članov in okroglo $225,000.00 premoženja.**

Za S. S. P. Z. poroča br. Fritz.

Charter se glasi do $1,000 zavarovalnine ima v 8ih državah svojo licenco ter približno **5000 članov. Finančno stanje je okroglo $100,000. Solventnost 103 odstotke.**

Za dr. Sv. Barbare poroča br. Pavlovčič.

Ima **4860 članov in 3233 otrok. Finančno stanje, $93,185.84. Solventnost 103 odstotke. Povprečna starost 32 let.**

Za A. S. B. P. D. poroča br. Fritz.

Ima **411 članov. Finančno stanje $3,395.17. Solventnost 110 odstotkov.**

Sledijo govori in razmotrivanja v prid posameznih charterjev. Predsednik pozivlja navzoče, da se vzdrže vsakega egoizma ter se zavzamejo za charter, kateri bi bil najboljši.

Br. Fritz poroča obširneje o charterju S. S. P. Z. Ker je S. S. P. Z. inkorporirana v državi Illinois, in ker ima svoj sedež v Chicagu, katero mesto se v obče smatra za centralo naših organizacij, priporoča vsled tega charter S. S. P. Z. V enakem zmislu govori br. Kvartič.

Br. Peternel, Novak in drugi, govoré v prid charterja S. D. P. Z. na podlagi ugodnosti, ki jih isti vsebuje in ker je največ članstva nastanjenega v državi Pennsylvaniji. Br. Somrak je mnenja, da se je treba v prvi vrsti informirati, v kateri državi bi se dobilo najvišje dovoljenje za zavarovanje, ker bodo slučaji pri združitvi, ki bodo presegali nad $3,000 zavarovalnine.

Br. Tavčar je mnenja, da bo to težko rešiti, ker je mnenja, da imajo države zakon, ki zabranjuje nad tri tisoč dolarjev zavarovalnine.

Br. Marinčič je mnenja, da se naj vzame charter J. S. K. J. kot najstarejše in najmočnejše prizadete organizacije.

Br. Perdan priporoča v daljšem govoru, da se osebni predsodki denejo na stran, ter da se sprejme charter, ki nudi najboljše ugodnosti.

Prijavita se br. Frank Turšič in Anton Jakobe, predsednik in tajnik društva Bonairski Slovenci, štev. 79. S. D. P. Z., ki predložita čestitko ter položita na mizo preds. konference krasen šopek cvetlic. Čestitka se glasi:—

Cenjenim zborovalcem! Vrlim zastopnikom tisočerega članstva slovenskih podpornih organizacij, na združitveni konferenci!

Turner Hall, Johnstown, Pa.

Z udalostnim bratskih veseljem Vam pošilja iskrene pozdrave članstvo društva Bonairski Slovenci, št. 79 S. D. P. Z. . Delujte z vso močjo, da se naš narod čimprej združi potom svojih organizacij! Delujte brez egoizma za narodno edinstvo!

Frank Turšič, predsednik; Anton Jakobe, tajnik; Frank Svete, blagajnik.

Vrlemu društvu na čast vstanejo vsi zbotovalci ter zakličejo: Živio! Predsednik se v imenu konference v zbranih besedah prisrčno zahvali.

Sledi 15 minut odmora.

Po odmoru nadaljevanje debate glede charterja.

Br. Žele povdarja, da vsak zastopnik govori v prid charterja svoje organizacije, kar znači, da bo težko priti do definitivnega zaključka. Priporoča, da se da na splošno glasovanje vsemu članstvu, in isto naj potem odloči potom splošnega glasovanja.

Br. Novak pojasni, da je dobil ravnokar informacije od odvetnika, da država Pennsylvanija nima zakona, ki bi omejeval višino zavarovalnine, kar znači, da se zamore pod charterjem S. D. P. Z. zavarovati za vsoto presegajočo $3,000.

Sledi obširna debata.

Br. Lavrič predlaga in br. Perdan podpira, da se debata o charterjih zaključi. Predlog sprejet.

Br. Hafner predlaga, da se izvoli za S. D. P. Z. in dr. Sv. Barbare 4 odbornike ter naj isti in zastopniki ostalih organizacij glasujejo za charter, pod katerim bo mogoče ugoditi želji skupnega članstva.

Br. Welley stavi protipredlog, da se od vsake organizacije postavi enega za-

Ameriški Družinski Koledar
za leto 1918.
JE IZŠEL

Letošnja izdaja ima sledečo

vsebino:

Kaj se glasi iz daljave? (Slika) — Pred novim letom (Slika). — Etbin Kristan: V novoletni noči (pesem) — Zmaj kapitalizem (slika). — Mesečni kalendarij. — Vojaški golob. — Revolucija (slika) — Etbin Kristan. Ko je raj bil izgubljen (pesem). — Pogreb žrtev ruske revolucije (slika) — V. J. Dimitrijev: Eden (črta) — Oton Zupančič: Klic noči (pesem). — Kovač (slika) — Etbin Kristan: Kuj železo! (pesem). — Lakota (slika). — Ivan Molek: Otroci vojne (z ilustracijami). — Vedeževalno steklo (slika). — E. K.: Kri (pesem). — Ruska komisija v Ameriki (slika). — Zvezdna palača (studija iz predrevolucijske Rusije — z ilustracijami). — Jože Zavertnik: Demokracija (članek). — Fran Valenčič: Metamorfoza (pesem). — Rihard Jakopič (slika). — Izidor Cakar: Rihard Jakopič (studija). — Delo (slika) — Vojanov: Luč (pesem). — Na preži (slika). — Stanyszlaw Przybyszewski: Satanova sinagoga. — Kongresni preiskovalni odbor (slika). E. Kristan: O božiču (povest). — Megleno morje (slika). — Frank Šavs: Zaplota (krajepisna črtica). — Frank Petrič: Nekaj o zadružništvu (z ilustracijami). — Ivan Molek: Obrnjen svet (tragikomedija). — Zakon človeškega dela (studija). — Tipičen prizor v stavki (slika). — Svatopluk Čech: Zastavljeni značaj (črtica). — Dr. Karl Slanc: Nekaj o sociologiji (studija). — Volilna pravica (članek).

Navedene slike obsegajo vsaka po celo stran. Razun tega ima koledar slike raznih socialističnih klubov in mnogo manjših ilustracij.

KOLEDAR JE TRDO VEZAN.

Znano je, da so se zadnje leto vse tiskarske in založniške potrebščine od papirja do vezave zelo podražile. Delavska tiskovna družba pa vendar ne mara obremeniti odjemalcev in je ostala pri prejšnji ceni. Koledar velja torej

50 CENTOV.

Pač pa moramo biti previdni, da ne zabredemo v izgubo in zato smo dali tiskati le določeno naklado. To se pravi: Kdor se prepozno oglasi, najbrže ne bo več mogel dobiti koledarja, ker kaže, da bo kmalu razprodan. Prepričani smo, da bo ugajal vsem, ki si ga naroče. Storili smo, kar je bilo v naših močeh, da zadovoljimo odjemalce. Seveda, če bi bilo Slovencev v Ameriki, kolikor je Angležev, da bi lahko priredili pol miljona naklade, bi gotovo storili še mnogo več; toda naši čitatelji morajo pač vpoštevati slovenske razmere, in gotovo bodo priznali, da se naš koledar lahko meri z izdajami mnogih večjih narodov.

Naročila sprejema

UPRAVNIŠTVO "PROLETARCA",
4008 W. 31. Str., CHICAGO, ILL.

Naročila se opravljajo po vrsti, kakor prihajajo.

stopnika, kateri naj glasujejo za charter in sicer tajno. Protipredlog podpiran in sprejet.

Zastopniki so sledeči:—

Za J. S. K. J. br. Rudolf Perdan, za S. S. P. Z. br. Fr. Somrak, za A. S. B. P. br. Josip Fritz, za S. P. D. Sv. Barbare Josip Peternel in za S. D. P. Z. Blaš Novak.

Glasuje se z listki. Izid glasovanja je: 2 za S. D. P. Z., 2 za S. S. P. Z. in 1 za Johnstown. Zadnjega se smatra za neveljavnega ter se vsled enakosti glasov je enkrat glasuje.

Izid drugega glasovanja: Za S. S. P. Z. 3. glasovi in za S. D. P. Z. 2 glasova. Po odglasovanju se vname dolga debata, po kateri dva zastopnika, ki pripoznata, da sta glasovala za S. S. P. Z., sprevidita, da nudi charter S. D. P. Z. boljše ugodnosti, kot pa charter S. S. P. Z. za združene organizacije. Vsled izjave teh dveh zastopnikov predlaga br. Novak, da se sklep o tem glasovanju zruši, ter se ponovno glasuje. Podpira br. Perdan. Sprejeto z večino. Eden glas proti.

Br. Fritz povdarja, da je zato glasoval proti, ker je mnenja, da je bilo glasovanje na podlagi enakopravnosti pravilno ter nikakor ne uvidi potrebe ponovnega ali drugega glasovanja. Po njegovem mnenju nudi S. S. P. Z. ravno take ugodnosti, kakor S. D. P. Z. Vsled njegovega vstrajanja, da je bilo prvo glasovanje pravilno, se vname obširna debata, katere se udeleže Kvartič, Somrak, Perdan, Bavdek, Kaučič, Tavčar in drugi. Na zahtevo štirih članov izmed petih, ki so imeli pravico do glasovanja za charter, da se ponovno glasuje, se glasovanje še enkrat vrši.

Izid glasovanja: S. D. P. Z. dobi štiri glasove, br. Fritz se glasovanja vzdrži.

Br. Gostiša predlaga, br. Martinčič podpira, da zastopniki, ki so imeli pravico do glasovanja, sestavijo pogodbo za združitev prizadetih organizacij, katero naj predlože na prihodnji konferenčni seji.

Zaključek seje ob 7:40 zvečer.

Tretja seja konference za združitev, dne 20. oktobra, 1917.

Predsednik otvori sejo ob 9. uri zjutraj. Prečita se imena zborovalcev. Navzoči so vsi. Za tem sledi čitanje zapisnika prve seje, katerega se z malimi popravki soglasno sprejme.

Čitanje zapisnika druge seje. Istega se z nekaterimi popravki sprejme.

Prečita se čestitka in vabilo društva "Boritelj", št. 1. S. D. P. Z. iz Connemaugh. Isto vabi vse zastopnike konference na banket, katerega bo društvo priredilo na čast zastopnikom. Vabilo se hvaležno sprejme.

Prečita se brzojavka br. Antona Hočevarja, v kateri sporoča, da mu ni mogoče udeležiti se konference, radi raznih zadržkov. Vzame se na znanje.

Prečita se pismena čestitka br. Ivan J. Kakerja, s pripombo, da mu je žal, da se ne more udeležiti konference vsled bolezni v njegovi družini. Vzame se na znanje.

Odsek za sestavo pogodbe predloži sestavo iste, ker pa pogodba ni še dovršena, se sklene, da se da tozadevnemu odseku časa, da jo sestavi, nakar naj jo poznaje zopet predloži konferenci.

Sledi 15 minut odmora. Nadaljevanje po odmoru. Seje se udeleži odvetnik Mr. Robert C. Hoerle, kateri poroča o tozadevnih zakonih, tičočih se združitve organizacij. Povdarja pa, da pride v prvi vrsti v poštev to, da imajo organizacije sestavljena skupna pravila, ki bi odgovarjala kot eni organizaciji. Nadalje je potrebno, da imajo natančno proračunano finančno stanje itd. itd.

Br. Žele vpraša odvetnika, kako visoko zamore S. D. P. Z. po svojem charterju zavarovati članstvo. Odvetnik pojasni, da ima charter S. D. P. Z. moč zavarovati člane za neomejeno vsoto. Ona lahko zavaruje svoje člane za $100 ali pa za $100.000. Zakon iz leta 1893., po katerem je charter S. D. P. Z. izdan, ne omejuje vsote zavarovanja, medtem ko zakon izza leta 1897 ne dovoljuje nad $10 tedenske bolniške podpore in ne nad $250 posmrtnine. Tak charter ima Sl. P. dr. Sv. Barbare.

Volitev za združitev pri organizacijah je dve tretjinska večina zakonita. Odvetnik nadalje priporoča, da stopijo zastopniki, oziroma glavni odbori prizadetih organizacij v stik s svojimi odvetniki, kateri naj stopijo z njim v zvezo, da tako sporazumno sodelujejo pri sodiščih za združitev prizadetih organizacij. Istočasno doda še več drugih navodil, nakar se poslovi.

Br. Mihael Rovanšek, predsednik J. S. K. J. se udeleži konference.

Predsednik konference priporoča navzočim, da se energično lotijo dela v zmislu, kakor jim je bilo raztolmačeno po odvetniku.

Sledi čitanje sestavljene pogodbe, katero je sestavil tozadevni odbor, nakar predsednik zaključi dopoldansko sejo točno ob 12. uri dopoldne.

4. seja dne 20. oktobra, 1917.

Predsednik otvori sejo točno ob 1. uri popoldne. Prečita se zapisnik dopoldanske seje ter se istega sprejme v zmislu kot je bil čitan.

Sledi razmotrivanje o pogodbi. Br. Fritz povdarja, da ni potrebno, da se pred to zbornico razpravlja o tej pogodbi, ker so jo pravomočni zastopniki sestavili in odobrili. Br. Perdan je nasprotnega mnenja ter priporoča, da se o pogodbi pred to zbornico razpravlja. Predlagano in podpirano, da se predložena pogodba vzame na znanje.

Br. Hafner predlaga, da se pogodba prečita točko za točko, ter da se o vsaki točki posebej razpravlja. Podpirano in sprejeto.

Br. Novak čita pogodbo.

Popravki:

1. V uvodu pogodbe naj se navedejo natančna imena in kraji sedežev prizadetih organizacij.

2. V točki 9 se izpusti beseda "do konvencije" ter se doda "in poškodbinska podpora".

Br. Novak omenja, da se ni nič ukrenilo, če se udeleže prihodnje skupne konvencije samo začasni odbor združene organizacije ali vsi odborniki posameznih organizacij. Sledi razmotrivanje. K stvari govorč br. Somrak in br. Tavčar.

Br. Somrak predlaga, da imajo vsi glavni odborniki sedanjih posameznih organizacij na prvi konvenciji združene organizacije enakopravnost, kakor ostali delegati in delegatinje. Podpira br. Marinčič. Sprejeto.

Pogodba se glasi v celoti:—

POGODBA,

izdelana dne 20. oktobra 1917, med SLOVANSKO DELAVSKO PODPORNO ZVEZO, SLOVENSKO SVOBODOMISELNO PODPORNO ZVEZO, JUGOSLOVANSKO KATOLIŠKO JEDNOTO in AVSTRIJSKO-SLOVENSKIM BOLNIŠKIM PODPORNIM DRUŠTVOM.

SVEDOČBA: Sporazumne skupne obljube in pogoji so merodajni za izpolnjevanje istih za vse stranke. Tem potom je odločeno med strankami, da se vse imenovane organizacije združijo v eno organizacijo.

Ta pogodba naj se smatra kot temeljna podlaga nameravane izvršitve med strankami, toda ta pogodba in vsi dostavljeni pogoji in amandmenti naj se uveljavijo nad strankami, kadar so isti sprejeti z dvetretjinsko večino članstva posameznih prizadetih organizacij (razume naj se dve tretjini glasujočih članov). Vse stranke se strinjajo s tem, da s podvzetim glasovanjem, na podlagi pravil posamezne organizacije, je isto veljavno in obvezno združiti iste potom takega glasovanja in z obvestilom o zadevi, s čimer postavi v obveznost vsakega člana glasovati za ali proti združenju.

V slučaju, da potrebna večina članstva odglasuje v prid združenju, naj se to zgodi pod sledečimi pogoji:—

1. Združena organizacija naj se začasno imenuje SLOVANSKA DELAVSKA PODPORNA ZVEZA, katere pravila postanejo z dnem združenja pravomočna za vse člane združene organizacije.

2. Ime zamore spremeniti prva konvencija združene organizacije, katera naj se skliče kakor hitro dobijo vse prizadete organizacije za združenje potrebno postavno dovoljenje.

3. S časom združenja se premoženje vseh organizacij premesti na ime SLOVANSKE DELAVSKE PODPORNE ZVEZE, katera istočasno prevzame vse obveznosti in odgovornosti vseh organizacij. (Razume naj se do eventuelnih sprememb potom konvencije.)

4. Začasni glavni odbor združene organizacije izvoli seja skupnih glavnih odborov izmed vseh glavnih odbornikov prizadetih organizacij.

5. Bivši glavni odborniki združenih organizacij so na prihodnji konvenciji enakopravni z delegati.

6. Članom več združujočih se organizacij se po združenju izda certifikate za skupno zavarovalnino njih posameznih organizacij brez zdravniške preiskave.

7. Člani več organizacij, zavarovani v skupnem znesku za vsoto, za katero ni obstoječega oddelka, zamorejo zavarovalnino zvišati v kakšen višji obstoječi oddelek, podvreči pa se morajo zdravniški preiskavi, ali znižati v nižji obstoječi oddelek brez zdravniške preiskave.

8. Vse člane, katerim se izda certifikate izven obstoječih oddelkov združene organizacije, se uvrsti v poseben oddelek, v katerega se po združenju ne sprejema novih in ne starih članov.

9. Vsi člani plačujejo mesečnino od zavarovalnine ene ali druge organizacije po starosti, v kateri so k isti pristopili v zmislu N. F. C. lestvice in pravil združene organizacije.

10. Člani, zavarovani pred združenjem za bolniško in poškodninsko podporo, ostanejo zavarovani za skupno podporo za kolikor so bili zavarovani pred združenjem pri vseh organizacijah.

11. V slučaju, da katera izmed prizadetih organizacij ne doseže potrebne večine glasov za združitev, naj se združenje izvrši med organizacijami, katere odglasujejo v prid združitve.

12. Glavnim odbornikom združenih organizacij se daje polno moč reševati pri skupnih sejah vse zadeve, ki niso jasno označene v tej pogodbi ali zamorejo priti s časoma, da jih rešijo v splošno korist združene organizacije.

V potrdilo veljavnosti te pogodbe za vse stranke ima biti potrjeno od vseh prizadetih strank z njihovim polnim imenom in lastnoročnim podpisom gl. predsednikov in tajnikov, ter vtisom uradnih pečatov.

Br. Zorko predlaga, br. Welley podpira, da se pogodba sprejme z omenjenimi dodatki. Sprejeto z večino. Eden glas proti.

Br. Fritz izjavi, na vprašanje, čemu in iz katerega vzroka ne glasuje za pogodbo, da zato, ker po njegovem mnenju ni bila pogodba pravilno sestavljena, ker se je tajno glasovanje zrušilo in se ponovno glasovalo.

Br. Tavčar na to izjavo odgovarja, da se je zato ponovno glasovalo, ker so štirje izmed petih članov, kateri so imeli pravico do glasovanja, zahtevali ponovno volitev, in želi da br. Fritz to vpošteva.

Br. Zorko v daljšem govoru izjavlja, da obžaluje, da se br. Fritz tako trdno drži svoje izjave, apelira pa še enkrat na br. Fritza, da opusti opozicijo.

Br. Fritz vstraja pri svoji izjavi.

Preide se na porazdelitev stroškov za to konferenco, ter se sklene, da vsaka organizacija plača svoje zastopnike, stroške za dvorano, zapisnik in druge eventuelne stroške, pa sorazmerno.

Predlagano, da se zapisnikarjema plača po $4.00 dnevno. Sprejeto soglasno. Sledi čitanje zapisnika te seje ter se isti sprejme v zmislu kot je bil prečitan.

Predsednik konference, br. Tavčar, polaga na srce vsem zastopnikom in odbornikom, da gredo na delo, porabijo naj prosti čas v prid združitve ter potom slovenskega časopisja naj skušajo članstvo pridobiti za idejo združenja, vporabijo naj vsako priliko med člani svojih organizacij, da jih naklonijo in vnemo za plemenito delo, za narodno edinstvo.

Br. R. Perdan govori navzočim v istem zmislu, doda pa še, da je prišel čas potrebe, da se narod združi v ozko vez, v prvi vrsti članstvo tu zastopanih organizacij.

Govori še br. Mihael Rovanšek, predsednik J. S. K. J. Spominjajoč se nazaj, ko so organizacije med Slovenci v Ameriki rastle kot gobe po dežju, bil sem mnenja, da je to v največjo korist narodu, a danes sem drugega mnenja. In kar se je preje zakrivilo s tem, da imamo danes toliko slovenskih jednot in zvez, naj se to danes zopet popravi. Danes je potrebna združitev ne samo par slovenskih organizacij, pač pa bi se morale združiti vse sedaj obstoječe slovenske organizacije v eno samo. Vpoštevajmo, da so vse hčere našega naroda. Skušajmo narodu ohraniti podporno organizacijo, in za to zdravilo je **ZDRUŽITEV.**

Predsednik predstavi navzočim br. Dr. Josip Grahekа, vrhovnega zdravnika S. P. D. Sv. Barbare in J. S. K. J.

S tem je dnevni red konference izčrpan.

Br. Fritz predlaga, br. Novak podpira, da se konferenca zaključi. Sprejeto. Br. Tavčar zaključi sejo ob 3:30 popoldne.

Frank S. Tauchar,
predsednik konference.
Andrew Vidrich, August Gostisha,
zapisnikarja.

Stranka

Chicago, Ill.

V nedeljo, 18. novembra ob 9. dopoldne ima tukajšnje Tajniško viječe svojo sejo v prostorih "Radničke Straže", 1944 So. Racine Ave. Člani so vabljeni, da se je zanesljivo udeleže.

P. Kokotovich, tajnik.

NAROČNIKOM "DRUŽINSKIH KOLEDARJEV."

Koledarji so dotiskani in sedaj so v knjigoveznici, kjer jih vežejo. Nekaj smo jih že tudi naročnikom razposlali. Prosimo pa vse naročnike, naj nikar vedno ne poprašujejo, kdaj jih bodo dobili. Toliko koledarjev se ne more vezati v par dneh. In tudi potem ko so že enkrat vezani se morajo pustiti par dni, da se platnice nekoliko posuše. Dobil ga bode vsak, kdor ga je dosedaj naročil, ampak seveda še le tedaj, kadar pride na vrsto.

Nenaročenih 'Koledarjev" je samo še 900. Toraj kdor ga hoče imeti naj se takoj naroči, da ne bo potem tarnal, zakaj da ga njemu nismo prihranili.

Upravništvo.

LISTU V PODPORO.

Pavel Ocepek, Detroit, Mich. $1.00. — Mike Zumer, Black Diamond, Wash., 50c.—John Strumbl Ojo, Colo. 50c.

Skupaj	$2.00
Zadnji izkaz	269.03
Vsega skupaj	$271.03

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

"Somebady". Skupni dolg pri Proletarcu znaša $16.75c.

"Čas"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo $2.00 na leto, za pol leta $1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill. v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

V bližini mesta Stevens Point, Wis., je pridelal farmer A. Miner 1910 bušljev krompirja na osmih akrih zemlje. To je najbogatejši pridelek, kar se jih je kdaj doseglo. Največji krompir, izkopan na tem polju, je tehtal en funt in deset unč.

V POTU SVOJEGA OBRAZA.

"V potu svojega obraza boš jedel kruh", je dejal Bog po pripovedovanju starega zakona človeku, ko ga je izgnal iz raja. Sv. pismo je krasna knjiga, polna poezije, v kateri je posebno bujno razvit simbolizem. Filozofija starih židov je našla v njej prelepo obliko in kdor čita biblijo brez mučnega predsedka, da posluša besedo nedosežnega višjega bitja, temveč išče v njej duha njenih avtorjev in tedanjega časa, najde v tem berilu bogat užitek.

— Človek je grešil in Bog ga je zato kaznoval. Obsodil ga je na večno delo, pravi stara knjiga. In s tem izreka priznanje, da je delo človeku neprijetno, kajti kar mu je ugodno, ni kazen. Tako velik križ so videli pesniki sv. pisma v delu, da so pripisali svojemu praočetu greh, ki je bil po njihovem mnenju vrhunec hudobije, s svojimi posledicami obremenjujoč ne le njegovega začetnika, ampak tudi vse njegove potomce. Vse še neporojeno človeštvo se je v Adamovi osebi uprlo Bogu in zato je zadela kazen celo pleme. Iz raja je bilo pognano na delo.

Tako so sodili o delu stari židovski književniki, ki niso poznali moderne industrije z njeno nervozno roboto, ponižujočo človeka—delavca na nivo tovorne živali ali avtomata. Kakšen greh bi moral zapisati na rovaš pradedu literat, ki bi hotel pisati mitologijo, utemeljeno na sedanjih razmerah? — "V potu svojega obraza, v nevarnosti za svoje zdravje in za življenje, moreč svojega duha in uničujoč svoje telo imaš trpeti pomanjkanje in zanemarjati družino," zapoveduje kapitalistični zakon delavcu dvajsetega stoletja.

Križ na Golgoti je bil znamenje rešitve, a sveto pismo je moralo ustvariti svet onkraj groba, da postane odkupljenje s krvjo nazarenskega mučenika vsak transcendentalno verjetno; kajti na tem svetu se rešitev vsled Pilatove obsodbe ni izpolnila. Drugo sredstvo je pomagalo ljudem, da so se osvobodili mučnih posledic podedovanega greha; z denarjem se lahko odkupijo dela in jedo beli kruh in pečenke in ostrige, pa pijejo rensko vino in šampanjca, ne da bi se jim lice potilo od telesnega in duševnega napora.

V potu svojega obraza si boš zaslužil vsakdanji kruh!

A mnogo je takih dni, ko človek, ki je delal v potu svojega obraza, nima kruha. Dosti pa je ljudi, ki nikdar nimajo skrbi za vsakdanji kruh, ker imajo vsega dovolj in preveč za vse življenje. . .

Človek je čudno bitje. Vsak dan lahko opaža, kakšne ogromne razlike so med ljudmi. Tu miljarderji, tam nemaniči; tu lenuhi, ki le zapovedo, pa imajo, kar hočejo, tam od prekomernega dela upehani ljudje, ki ne dosežejo niti potrebnega. Vsak dan opazuje človek to nasprotje, komaj mu pride na misel, da tu nekaj ni prav, a koliko je takih, ki bi vprašali, zakaj je tako?

Navada leži človeštvu na plečih kakor podedovani greh. Od navade spe njegove misli in se ne zganejo. Ker gleda krivico od svojega rojstva, jo sprejema kakor nekaj neodvratnega in se komaj zmenijo zanjo. In ker se je na miljone ljudi navadilo delati, in stradati ter trpeti, se jih je nekoliko tisoč navadilo, izkoriščati navado prvih in si od te navade polniti žepe.

Odkar na svetu ni raja, je delo res potreba človeštva. Priroda je čudna mati. Postavila je človeka na svet, dala mu je življenje; kako si ga ohrani, je pa njegova skrb. Trava nima brige, kako bo rastla; ptičem je pogrnjena miza. Človek si mora z delom dobavljati vse, kar potrebuje za svoje življenje.

Človek Adamov sin.

Toda čudno. Ali nismo vsi Adamovi sinovi? Ali ne velja ukaz: "V potu svojega obraza. . ." vsem ljudem? Soditi bi se moralo, da pač, kajti v sv. pismu se ne govori o nobenih izjemah, in tudi prirodoslovci uče, da so nam bili starši vsem enaki. Zakaj morajo torej le eni delati v potu svojega obraza, drugi pa le uživati?

Prijatelj delavec! Dostikrat, če ti je ušla bridka beseda radi žalostnih razmer tvojega življenja iz ust, si moral slišati besede: Taka je božja volja! Toda glej: V sv. pismu je rečeno, da je božja volja vsem ljudem naložila delo v potu svojega obraza. Katera božja volja je torej prava: Tista, ki jo uči sv. pismo, ali tista, ki jo razglašajo gospodje?

Razmišljaj malo o tem, prijatelj delavec, in kadar sam razmisliš, vprašaj tovariše. Morda bo kaj koristilo, če bodo tudi oni razmišljevali.

Bangor in Aroostok železnica je zaposlila za skušnjo 25 žensk in sicer za razna dela v strojnih tovarnah. Do sedaj je družba zadovoljna z ženskimi delavci, katerim plača iste plače kakor moškim. V nekaj mesecih bo zaposlenih, kakor je izjavila družba, več sto žensk pri raznih delih, katera so do sedaj opravljali izključno le moški.

D. Harpold in W. R. Smith iz Chicage sta pričela nove vrste industrijo v Todd county, Minn., namreč lov na žabe. V 30 dneh sta prodala 28.000 ducatov žabljih krakov. V bližini Maple Lake sta izkopala pol milje dolg jarek, katerega ne morejo žabe preskočiti, ko se vračajo v jezero. Ducat žabljih krakov sta prodajala po 12 centov; največ sta jih poslala v Chicago in New York.

Med drugimi določbami vlade in raznimi postavami, ki so prišle v veljavo prvega novembra, je tudi ona, ki prepoveduje delo v državnih ladjedelnicah vsem onim, ki so državljani sovražnih držav. Na tisoče Nemcev je bilo odslovljenih tega dne po raznih mestih cele države. Nemci, ki so bili odslovljeni v new yorških ladjedelnicah, so bili poslani začasno na Ellis Island.

Državna tiskarna v Sacramento, Cal., je zvišala plače brez stavke. Od 1. novembra dobivajo tiskarji za osemurno delo $5, operatorji $5.75 do $6.25, delavci na strojih $5 in knjigovezi $5 na dan. Razven tega dobi vsak uslužbenec na leto 15 dni dopusta, za kateri čas se mu prav nič ne odtegne od plače.

Za vsebino oglasov ni odgovorne ne upravništvo ne uredništvo.

Zdravilo zoper kašelj.

Kedar potrebujete zdravilo zoper kašelj, tedaj potrebujete dobrega. Nikoli se neboste zmotili, če zahtevate dobro preiskušeno in učinkovito zdravilo, znano kot

Severa's Balsam for Lungs

Mr. W. Kolodziej, Chester, W. Va., nam je pisal: "Jaz priporočam vsakemu, da kupi Severova zdravila, ker so dobra, posebno Severov Balzam za pljuča. Boljših ni. Moji otroci so imeli hud kašelj in poskusili smo razna zdravila, toda vse je bilo zastonj. Ko smo pa kupili Severov Balzam za pljuča je kašelj zginil po par popitkih."

(Severov Balzam za pljuča). Ne rečite samo: "Želim nekaj za moj kašelj." Navadite se zahtevati zdravilo po njegovem polnem imenu, da se izognete nadomestitev. Zadnjih 57 let je Severov Balzam za pljuča uspešno zdravil kašelj in prehlade in take bolezni, katerih prvi pojavi so kašelj, kot na pr. kašelj pri influenci, vnetju sapnika, oslovskem kašlju, hripavosti in vnetju grla. Isti je izvrsten za odrasle in otroke.

Cena 25 in 50 centov. — V lekarnah vsepovsod.

Severa's Cold and Grip Tablets

(Severove Tablete zoper prehlade in hripo) so znane, da preženejo prehlad v najkrajšem času.

Severova družinska zdravila so naprodaj v lekarnah vsepovsod. Zahtevajte "Severova" ponjihovem polnem imenu. Če jih ne morete dobiti v domači lekarni, naročite jih naravnost od

W. F. SEVERA CO.,
Cedar Rapids, Iowa

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonške, itd.

Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica **Columbia Gramofonov** in gramofonskih plošč **slovenskih** in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago. **Najnižje cene.**

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dneve." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta.

Vsak človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot itemeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrno do zrna pogača; kamen na kamen palača". Najtežje je početek ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej pričnite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Kapital, vloge in prebitek znaša nad $6,000,000.

Pozor! Vabilo Pozor!

Slovenski socialistični klub štev. 49 v Collinwoodu, Ohio,

priredi

v nedeljo dne 18. novembra 1917

ob 7:30 zvečer v Tom Stakičevi dvorani na 160 vzhodni ulici

KRASNO IGRO:

Grobovi bodo izpregovorili

Drama iz delavskega življenja.

PROGRAM:

1. "V zadnji uri.....deklamacija
2. Delavska himna.....poje soc. pevski zbor "Zarja"
   Triglav.....poje soc. pevski zbor "Zarja"
3. **IGRA**, pri kateri sodeluje 15 oseb.

Pred in po igri svira tamburaški zbor "Karl Marx".

Vstopnina za moške 35c, ženske 15c.

Ker bo igra zanimiva in program bogat, pričakujemo mnogobrojne udeležbe iz Collinwooda in clevelandske okolice.

Za vsestransko postrežbo preskrbi ODBOR.

Dva izleta na Rusko.

Črtice s potovanja. Spisal **A. Aškerc.**

Ob široki Visli, ki nosi tod že parnike, leži kraljevska Varšava. Tu so stolovali poljski kralji, dokler ni zapisala brezčutna Klio na najtemnejši list poljske zgodovine: "Mene, tekel, fares!" Čeprav pa čitaš na vseh uradnih pečatih samo to, ostala je Varšava vendarle — Warszawa, poljsko mesto par exellence. Največ slišiš govoriti poljski.

Poljaki so žilav narod s krepko razvito individualnostjo. Ruska vlada dela svojim najbližjim bratom brez ugovora veliko krivico, ker jim ne dovoljuje poljskih šol, a vkljub hudemu pritisku tudi v Rusiji Poljaki ne nazadujejo v narodnem oziru. Varšava je duševno središče poljskega življenja ter je neprestano v kulturni zvezi s Krakovom in Lvovom. Poljski pisatelji, pesniki in upodabljajoči umetniki uživajo svetoven ugled. Vse to lahko tolaži poljski narod ob pogledu na izgubo politične samostalnosti.

Ulice, ki imajo po večini čisto zapadno lice s širokimi asfaltovanimi trotoarji, so zelo živahne, saj šteje Varšava nad 600.000 duš, med katerimi je nad 200.000 Judov! Ulični napisi so ruskopoljski. Ker sem se bil na ponočni vožnji precej prehladil, nisem hodil posebno dobre volje po Varšavi. Tukaj sem kaj težko pogrešal naših kavaren. Zajutrkoval sem v neki cukrarni in si zdravil puntarski želodec s črno kavo in s konjakom. Ogledal sem si potem mesto sam, ker nisem nikogar našel doma, kogarkoli sem iskal. Vseučiliški profesor g. F. se je bil povrnil par dni pozneje iz Prage. . .. Najrajši sem hodil po velikih ulicah: Nowy Świat in po krakovskem predmestju. Ob poslednji ulici stoji v majhnem parku spomenik Mickiewiczev, umotvor kiparja Godebskega; na koncu te elegantne ulice pa je pred novim gimnazijem monument slavnega astronoma Kopernika.

Cerkev ima Varšava seveda vse polno; v novejšem času se množijo ruske. Najlepša ruska cerkev je nova Aleksandrovska z velikansko pozlačeno kupool. Ko smo sedeli na gimnazijskih klopeh, nam nemški profesor geografije ni mogel dovolj proslaviti tistega "goldenes dach" v Innsbrucku. Ko bi naši nemški pedagogi, ki jim tako strašno imponuje majhna pozlačena strešica v tirolskem glavnem mestu, potovali po Rusiji, potem bi šele vedeli, kaj so pozlačene strehe! Na Ruskem je ni imenitnejše cerkve, ki bi ne imela zlate kupole . . .

Na Kraljevski ulici sem si bil popoldne ogledal permanentno umetniško razstavo v posebnem poslopj. V neki druig ulici pa sem videl v nalašč za to zgrajenem velikanskem stolpu panoramsko sliko "Golgota," ki jo je naslikal Jan Sztyka.

Sicer pa so varšavske ulice že same na sebi neprestane žive razstave, kjer najbolj razveseljujejo zdrave moške oči dražestne Poljakinje. Nikjer na Ruskem nisem videl več lepih žensk nego v Varšavi.

Parkov ima Varšava zelo veliko in to prekrasnih. V mestu je najelegantnejši "Saksonski vrt" ("ogrod Saski"), zunaj mesta pa je zanimiv botaniški vrt z velikim gozdom, sredi katerega stoji prelestni grad Lazienki, ki ga je bil dal postaviti kralj Poniatowski; sedaj je carska last.

V mestu nazaj grede srečam vojake, ki so marširali z vež bališča. Ruski vojaki! Neki Varšavljan mi pojasnjuje, da moštvo tega polka ni vse slovanske narodnosti, pač pa da so častniki sami Rusi. Med poslednjimi, ki večinoma jašeja, so skoro sami lepi ljudje, marcijalne postave. Na sebi imajo sive plašče, a na glavi široke, ploščnate bele kape. Nekaj novega sem videl pri tem marširanju. Koraka niso markirali trobentači ali bobnarji kakor pri nas, nego v določenih razdaljah sta piskala v vrstah gredoč po dva vojaka na leseno — piščalko, kar se sliši sila idilično. Za civilna ušesa pa je taka diskretna piščalka na vsak način prijetnejša nego kričeva, vsiljiva in grmeča trobenta . . .

Varšavo veže preko Visle železni most Aleksandrovski s predmestjem Prago, kamor sem se bil odpeljal na Peterburški kolodvor.

"Kako daleč še imamo do Peterburga?" vprašam kar tako za kratek čas nekega Rusa v čakalnici.

Samo 24 ur! se mi odreže flegmatično.

Samo 24 ur! Ta odgovor je za Rusa preznačilen. Kdor še sam ni videl ogromnega prostranstva ruske države, ta si je sploh ne more predstaviti. Zemljevidi, in še naši zemljevidi, so glede Rusije jako površni. Šele na Ruskem spoznaš, kako tesno sta spojena med seboj pojma prostor in čas. Nam je vožnja iz Ljubljane v Trst že precej dolga, Rusa pa je pot iz Varšave — samo 24 ur. Čeprav smo se vozili do Neve "samo" 24 ur, minila je vožnja vendar naglo, saj mi je bilo vse novo. Bil je krasen, topel jesenski dan. Pokrajina je iz začetka enolična, šele proti Vilni je svet tupatam gričast in okoli Vilne je več z gozdi obraslih holmov. Rad bi bil tukaj izstopil, toda čas me je gnal dalje. V Dvinsku (Duenaburg) smo večerjali, a kmalu potem nas je zavila v svoj temni plašč hladna severna noč. Moj edini sopotnik je bil neki inženir iz Petrograda, jako prijazen mož, po imenu Poljak, ki me je šaljivo dražil, če imam s seboj — kožuh, kajti v Peterburgu da je meseca septembra že mrzlo. No, četudi kožuh še ni bil baš potreben, vendar je bilo v sopotnikovi šali nekaj resnice.

Ko se zjutraj prebudim, smo se že bližali severni Palmiri. Nad ravnim brezkoneč̌nim poljem se je dvigala lahka megla. Po njivah ej ležala požeta rž.

Gačina je zadnja zanimiva postaja pred Peterburgom. S kolodvora je videti ne veliko, pa jako čedno mesto. Sredi obširnega parka stoji carski grad. Na obzorju se prikaže na nekem hribu veliko belo poslopje: to je znana zvezdarna Pulkova. Še malo časa in tirišče se začenja širiti in širiti. O blevi in ob desni se sumljivo množe razna zakajena poslopja — in vlak obstoji.

•

V Peterburgu smo ! Ura kaže 7; v Ljubljani je obsorej šele 6.

Če sploh kateri vladar zasluži pridevek "veliki," zasluži ga brez ugovora car Peter I. In ko bi ta genijalni Rus ne bil drugega storil, kakor da je ustvaril ob izlivu Neve v morje novo prestolico, morali bi ga imenovati po pravici velikega. Tukaj je hotel imeti okno, skozi katero naj bi sijalo solnce evropske kulture v njegovo veliko slovansko poslopje — Rusijo. V Petru se spajata v prekrasnem soglasju genijalnost in energija; v njem je veliki načrt in izvedba tega načrta eno.

Kjer stoji sedaj ponosni Peterburg, cepi se široka Neva, ki pravzaprav ni drugega nego odtok Ladožkega jezera, v več rokavov in tvori vsled tega v svojem ustju več velikih otokov, med katerimi sta največja: Vasiljevski in Peterburška stran. Poglavitni del velemesta, broječega poldrugi miljon duš, se razprostira ob levem glavnem iztoku Neve, drugi mestni kvartali pa leže na imenovanih dveh in drugih otokih ter ob finski obali Neve. Pa tudi tisti del mesta, ki leži ob levem bregu Neve, je ves izpresekan z raznimi večjimi in manjšimi kanali, po katerih vozijo mali parniki. Največji tak kanal je Fontanka, potem so še važni: Obvodni in Jekaterinski kanal ter Mojka in drugi.

Kaj je torej pravzaprav Peterburg? Nič drugega kakor v velikanskem merilu povečane — Benetke! A dočim se vijejo skozi jadranske italijanske Benetke tako ozke in tesne ulice, da se v nekaterih komaj človek izogne človeku in da stanovalci iz višjih nadstropij lahko preko ulice drug drugega vlečejo za nosove, presekavajo ruske Benetke ob Nevi široke, zračne ulice. Poglavitne ulice imenujejo Rusi ne samo tukaj nego po vsej državi prospekte, ožje so ulice in kračje ter take, ki samo vežejo prospekte in ulice, pa pereulke.

Hej, "Nevski prospekt" n. pr.! Dolgo je tako kakor ljubljanska "Dunajska cesta od pošte do Save, 5 km, širok pa je 35 metrov. Dunajski "Ring" je pač slikovitejši, lepši in raznoličnejši, ker je zasajen z drevoredi, a Nevski prospekt na pravi na gledalca na prvi hip večji vtisk, ker je raven (prem). Ko pa sem se vozil prvo jutro po njem, sem parkrat prav po slovensko — zaklel. Na kolodvoru sem bil naročil nekemu izvoščeku, 1) naj me popelje v hotel "Dagmar" na Sadovoj. 2) "Vsjo zanjato!" pravi mož, t. j. tam je že vse polno. Dobro, rečem, torej kam drugam, n. pr. v Severni hotel! Nisem si bil izbral dobrega fijakerja. Namesto v hotel me je bil zapeljal po Nevskem prospektu na dvorišče neke velike hiše, kjer so odajali meblirane sobe za tujce. Ogledam si sobo, ki pa mi ni ugajala, ker je bila preumazana, ter vzamem takoj drugega izvoščika, s katerim se odpeljem iskat hotela Dagmar. In tukaj sem se prepričal, da me je bil prvi fijakar povrhu še nalagal, ker je rekel, da je pri Dagmari 1) vse zasedeno . . .

---

1) Beseda izvošik je ruska, zato mislim, je najpametneje, da jo pišemo tako kakor Rusi, t. j. izvoščik, gen. izvoščika, ne pa morda: izvošček-"izvoščka", kar se niti izgovarjati ne da.

2) Rusi ne pravijo: Sadovaja ulica, Puškinskaja ulica, nego samo Sadovaja, Puškinskaja, Morskaja itd. Tudi pri napisih je izpuščena beseda ulica . . .

Nevski prospekt, do katerega sem imel od svojega hotela samo nekaj korakov, mi je sicer imponiral, toda jaz sem hotel videti Nevo! Kar me je pa spet malko jezilo, to je bil počasni konjski tramvaj, s katerim sem se peljal tja doli do Aleksandrovskega vrta. Nevski prospekt pa — konjski tramvaj! Brr! Ta ulica je kakor ustvarjena za električno železnico. Zdaj pa ta anahronizem! Nisem se mogel premagati pa sem vprašal kondukterja, zakaj nimajo v Peterburgu električne železnice. "Zato, ker ima družba konjskega tramvaja do tega in tega leta koncesijo, pa hoče še izkoristiti dni svojega životarjenja." O, Peter Veliki bi takim reakcijonarnim akcijonarjem že posvetil! Če bi se mu ne vdali, vrgel bi jih nemara še v trdnjavo sv. Petra in Pavla, kamor sem se jaz baš odpravljal, da vidim znamenito katedralo, v kateri so pokopani ruski carji.

Ko stopam proti Admiralitetskem nabrežju, da bi se prepeljal s parobrodom črez Nevo, ter mislim gredoč na carja Petra in na Carja Petra Velikega! Na ogromni graniti skali jaše iskrega svojega vranca. Konj stoji samo na zadnjih dveh nogah, a sprednji vzpenja kvišku, kakor da se hoče smeli jezdec popeti še više, in više v svojih zamislih. Ta spomenik je najlepši, kar sem jih videl kdaj v katerem mestu; stal je pol miljona rubljev.

Prepeljal sem se bil na Vasiljevski otok, in ko izstopim, videl sem pred seboj vseučilišče. Sploh je na tem otoku cela vrsta znamenitih poslopij. Nekoliko na levo od univerze stoji akademija lepih umetnosti, na desno pa akademija znanosti s knjižnico; na rtu tega otoka pa je borza. Na trgu izpred borze je na takozvanem pobrežju "Strjelka," čpdovit razgled po sredini ogromne Neve. Na desni imaš pred seboj tam onkraj reke ponosno "dvorcevo" nabrežje z rdečkastim Zimskim dvorcem. Ravno nasproti Strjelke se dviga na drugem otoku slavna Petropavlovska trdnjava, izmed katere moli proti nebu trdnjavske katedrale najvišji (120m) zvonik v vsem Peterburgu.

---

1) dansko ime Marija.

(Dalje prihodnjič.)

DVE POTI.

Katera pot je vam bolj povolji: Da trpite vsled neprebave, zabasanosti, da se počutite vedno slabega, da vas boli glava in da imate neprilike na ledicah, ali pa da ste vedno trdni in zdravi, kar vam pospešuje dolgo in srečno življenje. Če ste si izvolili drugo, ali slednje imenovano pot, skrbite v prvi vrsti, da si ohranite zdrav želodec; to pa lahko dosežete s pomočjo Trinerjevega ameriškega grenkega vina, ki vzdržuje in urejuje ves notranji prebavni sistem. Trinerjevo ameriško eliksir vino vas bo oprostilo vseh želodčnih neprilik, ki povzročajo tolikim ljudem težave. Opozarjamo vas pa, da ne kupujte, ali jemljite kakega ponarejenega in po ceni grenkega vina. Dobre uspehe vam jamčijo samo tvarine, iz katerih je to Trinerjevo zdravilo priprav ljeno. Dobiva se v vseh lekarnah Drugo izborno zdravilo priporočljivo za sedanjo sezono je Trinerjev Cough Sedative, ki daje hitro odpomoč pri prehladu, kašlju, hripavosti, bronchitis i. t. d. Dalje je tudi izborno zdravilo Trinerjev Liniment. Istega hvali na tisoče ljudi, ki so trpeli za revmatizmom, nevralgijo, hrbtobolu i. t. d. Dobiva se v lekarnah. Jos. Triner, izdelujoči kemist, 1333—1343 So. Ashland ave., Chicago, Ill.

(Advertis.)

Central Hotel
Conemaugh, Pa.
Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živeči bolniki naj pišejo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing Housa".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so naloženi v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih vživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasen dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing Housa je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojske, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnile zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako vspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Banka je v zvezi s tem Clearing Housom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Banka pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam $100.00 in $500.00 zlatih hipotečnih bondov.

F. Stepina
predsednik.
AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

PAIN-EXPELLER

je postal domača beseda v vsaki slovenski družini radi neprekosljivega čina pri tolikih bolečinah in nadlogah.

Sedajne razmere so nas primorale, povišati ceno na 35 in 65 centov za steklenico, ako hočemo, da ostane iste kakovosti in da enako učinkuje.

S tem imate jamstvo, da staro, dobro sredstvo z isto močjo tudi dobite. Nikar se dajte premotiti z nižjo ceno ničvrednih ponaredb.

Stari, pravi Pain-Expeller dobete le v zavitku kot je tu naslikan. Pri kupovanju pazite na sidro znamko, na besedo **Loxol** in na naše ime.

Pravi Pain-Expeller je dobiti v vseh uglednih lekarnah in naravnost od nas. Steklenica za 65c. je koristneja kot pa za 35c. ker obsega več kot dvakrat toliko.

F. AD. RICHTER & CO.
74-80 Washington Street, New York

CARL STROVER
Attorney at Law.
Zastopa na vseh sodiščih.
Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
Št. sobe 1009.
133 W. Washington Street.
CHICAGO. ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "**VILLAGE INN**" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizo cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.
SHAJALIŠČE SLOVENCEV.
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVEZNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,
(Adv.) **Chicago, Ill.**

SLOVENCI
pristopajte k
SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto $3.00, pol leta pa $1.50.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: **2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.**

Naivečja slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Il..
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Ceškem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem Jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. -:- -:- -:-
"PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebščine kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.
Cenike prejmete zastonj. -:- Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik
MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovatelja zasluži popolno zaupanje in čislanje od strani številnih odjemalcev. Malo povišanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Branilo smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji steber in morali smo cene nekoliko povišati. Vsak prijatelj Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okom priti. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vspeh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh bolezni jih je devetdeset odstotkov povzročenih in spočetih v želodcu. Trinerjevo Zdravilno Grenko Vino očisti želodec in odstrani iz notranjščine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen brlog zlotvornih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rudeče vino. V zadevi zabasanosti, neprebavnosti, glavobola, pol-glavobola, nervoznosti, navadne slaboče, kakor tudi v želodčnih neprilikah, ki rade nadlegujejo ženske ob premembi žitja ali rudarje in druge delavce, ko delaje in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vselej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrpelosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran, izpuščajev in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah.

Najnovejše nagrade so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER
MANUFACTURING CHEMIST
1333-1343 South Ashland Ave. Chicago, Ill.